

γεμισμένα ἀπὸ κάτι βριθὺ καὶ γνήσιον ἀνθρώπινο. Αὐτοὶ στ' ἀλήθεια ἀποτίναξαν τὸ προγονικὸ γομάρι καὶ ὀρθώθηκαν ἐλεύθεροι ἄντρες. Κ' ἴσως ἀκόμα θὰ μπορούσε καλεῖς νὰ βρεῖ καὶ κάποιους χαραχτῆρες.

Οἱ ἄλλοι ὅμως δημοτικιστῆς, μαλλιανοί, παραχωρητικοί, ἀδιάλλακτοι, τὸ σῶμα τῶν νέων ἀνθρώπων καὶ τῶν φωτισμένων τάχα διανοϊῶν; Οἱ λογιῶν-λογίῶν ποιητῆς, οἱ λογογράφοι, οἱ δραματικοί, οἱ κριτικοί, οἱ αἰσθητικοί, οἱ μανιακοὶ τοῦ ὠραίου, οἱ σκεπτικιστῆς καὶ οἱ φιλόσοφοι; Αὐτοὶ εἶναι ἔμποροι τῶν νέων ιδεῶν, δηλαδή τῆς μόδας. Βιαστικοὶ ταξιδιώτες—πνευματικοὶ μόνο ἢ καὶ πραγματικοὶ—τῆς Εὐρώπης φέρνουν λογιῶν-λογιῶν φανταχτερῆς πρᾶματιες καὶ τίς τελαλίζου καὶ τίς ρεκλαμάρουν μὲ ὅλες τίς ἐμπορικῆς κατεργαριῆς γιὰ νὰ τὰ βγάλουν πέρα στὸν ἐπαγγελματικὸ συναγωνισμό. Τὰ νέα πνεύματα ἄρχισαν νὰ πλησιάζουν, ἢ ἀγορὰ εἶναι μικρὴ καὶ τὰ χρόνια δύσκολα. «Ὅριστε, κύριοι. Ἐδῶ εἶναι ἕνας νέος ἄνδρας, ποὺ θὰ σώσει τὸ Ἔθνος».

Νέος ἄνθρωπος, δηλαδή θεατρίνος τῆς νέας σχολῆς. Ὁ παλαιοῦ ἄνδρας—κατὰ τὸ παλαιότουρκος—ἔχει τὸ ρητορικὸ πατριωτικὸν του, τὴ μεγάλη του ιδέα, τὴν κλασικὴν του καταγωγή, δηλαδή τίς παλιῆς, ποὺ εἶναι ἀκόμα σὲ κυκλοφορία, ἀξίαι καὶ τίς ἐμπορεύεται.

Ὁ νεοῦ ἄνδρας—κατὰ τὸ νεοτουρκος—ἔρριξε βιαστικὰ-βιαστικὰ στοὺς ὄμους τοῦ διάφορα ξένα ρούχα καὶ κἀνοντας πὼς ἔντυσε μ' αὐτὰ τὴν ψυχὴν του, τὰ παρουσιάζει γιὰ ἀξίαι τοῦ μέλλοντος καὶ τίς ἐμπορεύεται καὶ αὐτός.

Ἐγλύκανε τὴ φωνήν του, ὅπως μπόρεσε, ἐχαύωσε τὸ βλέμμα του, ἐμπέριψε τὰ μαλλιά του καὶ ἐγυμνάστηκε σὲ περιπαθὴ κουνήματα καὶ σὲ ἀγαλλματινῆς στάσεις. Γεμάτος ἀπὸ ἕνα σωρὸ γελοῦς νεορωμαντισμοῦ, λιγώνεται ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ ὠραίου, ποὺ αὐτὸς ἔχει τὴ λεπτὴν ὄσφρηση παντοῦ νὰ τὸ μυρίζεται. Καὶ καταντᾷ τίποτα νὰ μὴ τὸ ζεῖ ἀπευθείας καὶ ἄμεσα, παρὰ ὅλα νὰ τὰ αἰσθάνεται μὲ τὴ σκέψη ποὺ βρίσκει πὼς θὰ ἰταίριζε σ' ἕνα ξεχωριστὸν ἄνθρωπο. Καὶ μεταφράζει τὴ ζωὴν σὲ χαρτὶ καὶ σὲ μελάνι καὶ ἀναποδογυρίζει τὰ σύμβολα σκοντάφτοντας ἐκεῖ ποὺ περπατεῖ σὲ ἰφενισμοῦς καὶ βυρωνισμοῦς καὶ γκαϊτικῆς σκέψης καὶ σαιξπηρικῆς πάθια καὶ αἰσχυλικῆς ἀποστροφῆς. Πάντα, εἴτε ἔργο—κατὰ φράσην του—γράφει, εἴτε στὸν ἀκύκλον του» μιλεῖ, παίρνει τὴν πόζαν ἑνός, ποὺ τε-

λευταῖα ἔχει διαβάσει, τοῦ Ὁσκάρ Οὐάιλντ π. χ. καὶ μὲ τὴν ιδέα τούτη λιγομαρῆζει ἀπὸ τὸ ρωμαντισμὸ τῆς εἰκόνας τοῦ ἑαυτοῦ του. Σύμβολο, γραμμὴ, χρῶμα, κάτι ἄρρωστο, κάτι ποὺ πεθαίνει, κάτι ποὺ ζεῖ, δημιουργία, ὕψος, ἤχος, ρυθμὸς καὶ τὰ τέτοια, ρέουν διαρκῶς ἀπὸ τὰ στόματα αὐτῶν τῶν γλυκανάλατων καὶ τῶν ξιππασμένων. Κι ὅταν σῦρον τὴν πρώτη γραμμὴν τοῦ ἔργου τους, θὰ τρέξουν νὰ τὴ διαβάσουν στὸν καθένα, σὲ νὰ ζητιανεύουν προκαταβολικὰ τὰ συγχαρητήρια.

Ἄν εἶχαν τουλάχιστο μιὰ στάλα ἀλήθειας αὐτὰ τὰ διάφορα εἶδη τῶν elegant, τῶν übermenschen, τῶν ὠραϊόπληκτων, τῶν τραγικῶν, τῶν χαλαστῶν καὶ τῶν πλαστῶν! Ἄν ἢ ἔμμεση τούτη ζωὴ ἔμπαινε λίγο πέρα μέσα, στὸ αἷμα τους! Τίποτα ὅμως. Εἶναι οἱ ἔμποροι τῆς μόδας καὶ θέλουν ν' ἀνοίξουν σὲ κεντρικὸ μέρος μαγαζι. Καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ συναγωνισμοῦ τοὺς κάνει ἐχθρικούς καὶ φανερὰ περιφρονητικούς στοὺς ἄλλους συναδέλφους τους. Δὲν ἔχουν διόλου πειθαρχία, γιὰτὶ δὲν ἔχουν κανένα ἰδανικόν.

Εἴμαστε λοιπὸν τοῦ θανάτου; Δὲν εἶναι ἴσως ἀκόμα ἀλήθεια αὐτό. Οὔτε δέχομαι γιὰ πρῶτον λόγο τοῦ κακοῦ τὸ φυλετικὸν μας ξεπεσμό. Τὴν αἰτίαν, καθὼς καὶ παραπάνω εἶπα, πρέπει νὰ τὴ γυρέψωμε στὴς κεντρικῆς ψευτοελληνιστικῆς μας ιδέας. Αὐτῆς εἶναι ποὺ μᾶς χάλασαν καὶ τὸ χάλασμα μὲ τὴν κληρονομικὴ μεταβίβαση ὀλοένα μεγαλώνει καὶ ἢ ἐπίδρασήν της γίνεται διπλή. Ἄμεση ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά, κληρονομικὴ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Οἱ Ἀρβανίτες βέβαια δὲν εἶναι ἐκφυλισμένοι. Κι ὅμως οἱ μπουσικώτεροι Ἕλληνες εἶναι οἱ ἐξελληνισμένοι Ἀρβανίτες. Κι οὔτε κλιματολογικὰ αἰτία πρέπει νὰ γυρέψωμε. Ἄν τῆς Ἀθήνας τὸ κλίμα δεχτοῦμε πὼς τώρα μόνον γίνηκε ἀλαφρὸ καὶ ἐπιδεκτικὸν γιὰ τὴν καλλιέργειαν ἀνεμανθρώπων, τὸ κρητικὸν ὅμως κλίμα ἄγριο εἶναι καὶ βρῦ. Ὅλα τὰ ξενικὰ ζῶα, καὶ οἱ μέλισσες ἀκόμα, ἅμα μείνουν ἐδῶ λίγον καιρὸν, ἀγριεύουν. Κι ὅμως τὸ ξάπλωμα τῶν ἐλλαδικῶν καὶ ἐδῶ ιδεῶν ἄρχισε νὰ παρουσιάζει κάποια διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ τῶν ἀνθρώπων κατὰπτωση.

Τὸ ὅτι ὅμως οἱ περισσότεροι δημοτικιστῆς δὲν ἐμεταπλάστηκαν ἀληθινὰ καὶ γεμάτα, αὐτὸ δείχνει μόνον πὼς εἶναι ψεύτικοι ἢ ἐπιπόλοιοι ἀπαρνητῆς ὀλέθριων εἰδώλων. Ρήτορες τῶν ιδεῶν καὶ ὄχι πιστοί, εἶναι οἱ ἴδιοι οἱ προγονόπληκτοι μὲ ἀλλαγμένο σύμφωνον μὲ τὴν μόδαν τὸ βερνίκωμά τους. Κ'

ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι οἱ ἐκλεχτοί, οἱ γνήσιοι ἀντιπρόσωποι τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ νοῦ, Ἀριστοφάνηδες καὶ Σοφοκλήδες. Μόνον τὴ γλώσσαν τους ἔχουν κάπως ἐξωτερικὰ δημοτικισεῖ γιὰ νὰ δείχουν νεωτεριστῆς.

ΠΟΙΟΙ ΜΑΣ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ

Εἶναι βέβαιον πὼς τὰ πιὸ βαθύρριζα δέντρα τραβοῦν ψηλὰ καὶ παίρνουν τὸν ἀέρα τῶν γειτονικῶν, ποὺ τοὺς γίνονται σὰν ὑποταχτικά. Ἔτσι καὶ οἱ βαθύτεροι καὶ ἑσωτερικώτεροι καὶ πιὸ ἀληθινοὶ ἄνθρωποι ἐπιβάλλονται σὰν ἀνώτεροι ὀργανισμοὶ στοὺς τριγυρινούς τους. Κ' εἶναι ἀκόμα βέβαιον πὼς οἱ ιδέαι δὲν ἔχουν πόδια νὰ περπατοῦν μόνες τους. Διαλέγουν τοὺς κατάλληλους γιὰ νὰ φωλιάσουν καὶ γιὰ πλερωμὴ δίνουν ἀνάστημα σ' ἐκείνον ποὺ τίς φιλοξενεῖ. Κ' εἶναι συνήθως σωστὸ μέτρο τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου οἱ ιδέαι του καὶ τῆς ἀξίας τῆς ιδέας ἢ κατεργασία ποὺ κάνει καὶ τὸ ψῆλωμα ποὺ δίνει στὸν κάτοχόν της. Νά, γιὰτὶ ἔχομε ὑπέρτατον συμφέρον ν' ἀποδειχθεῖ πὼς ὁ δημοτικισμὸς γενικώτατα εἶναι ἰδέαν ζωτικὴ καὶ ἔχει μέσα της τὴ δύναμιν μέσων στὴν ἀλαφρόμυαλη καὶ θεατρικιστικὴ κοινωνία μας νὰ πλάθει ἀνθρώπους. Ὁ ἀριθμὸς δὲν ἔχει μεγάλη σημασία. Σημαίνει τὸ ποιόν.

Καὶ δὲν πρέπει ἀκόμα νὰ ξεχνῶμε πὼς οἱ ιδέαι τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς ἀνθρωπιστικῆς τους ἀξίας τὸν φανερώνουν στοὺς πρώτους ὀπαδοὺς, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ συμφέρον γιὰ τὴν ἐπικράτησιν καὶ ἀπὸ τὴν ἀντίδραση τῶν ἀντιπάλων, δέχονται ὅλη τὴν ἠθικὴν τῆς ιδέας ἐπιρροήν.

Μέσων στὴν ἀγορὰν λοιπὸν τῶν θεατρίνων καὶ τῶν παλιότων ἀνάγκη πᾶσαι νὰ προέλθουν ἄνθρωποι. Ἄς βάλομε ὅλοι τὸ χέρι στὴν καρδιά καὶ ὅσοι πεισθῶν πὼς ἔχουν μέσα τους στοιχεῖα ἀνθρώπου, ἄς τὸ θεωρήσουν μεγάλην ἀποστολὴν τοῦ βίου τους νὰ υπερβάλουν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς ὅσο μπορούν βαθύτερα καὶ ψηλότερα στὴν ιδέα τοῦ ἀνθρώπου τοῦ σωστοῦ, τοῦ σεμνοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ καὶ νὰ σταθοῦν πρότυπα γιὰ τοὺς ἄλλους. Κ' οἱ ἄλλοι ἅμα δοῦν μέτωπα μετὰ καὶ ψυχῆς μὲ συνέχεια δρόμου καὶ μὲ κάποιο φῶς, θὰ τοὺς ἀκολουθήσουν. Ὅσο γιὰ τοὺς ψευτονεϊστῆς, αὐτοὶ εἴτε θὰ βλαστοῦν μὲ εἰλικρίνεια νὰ πῆξουν τὴν ψυχὴν τους καὶ νὰ ὀργώσουν τὸ μυαλό τους βαθύτερα, εἴτε θὰ κάτσουν στὴν μιὰ μεριά. Διδάξετέ τους τὸν ἄνθρωπον.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΡΩΣΤΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΜΟΡΕΑΣ

ΠΩΣ ΤΗΝ ΕΜΑΘΑ

Κατέβαινα τὸ μπουλεβάρτο Saint Michel με λαγυλικὸς καὶ συλλογισμένους.

Ἐίχα περάσει κάμποση ὥρα στὸν κήπον τοῦ Λουξεμβούργου, καθισμένος στὸ βᾶθρον τῆς Μαρίας Στουάρτ καὶ κοιτάζοντας τὸ παιχίδι τοῦ νεοῦ ποὺ τρικύμιζε τὰ καραβάκια τῶν μικρῶν παιδιῶν.

Ἐίτανε ἕνα ἀπομεσήμερον πένθιμον, ἂν καὶ φωτισμένο. Ἐνας ἥλιος θαμπός, ἄρρωστος, περιέντυνε μὲ μαγιάδι κίτρινον τὰ γύρω.

Φθισικὰ ὅλα τὰ πάντα. Φθισικῆς οἱ Βασίλισ-

σες, τὰ φύλλα, τὰ κλαδιά, τὰ λουλούδια. Καὶ τὰ παιδάκια; μόνον ἐκεῖνα ζωηρὰ, γελαστά, ἀεικνήντα...

Βλέποντας τὸ παιχίδι τοῦ νεοῦ, ἐσχεδιάζα πικρὸς στίχους, καῦμοὺς καὶ πόνους.

Δὲν ἐπιτύχαινα καὶ ἔφυγα. Ἔτσι κατέβηκα τὸ Μπουλεβάρτο, εἶπα στάθηκα στὸ καφενεῖο τῆς Vachete, στὴ γωνιά, περιμένοντας ἕνα τραμβουεὶ ποὺ θὰ μὲ πῆγαινε στὴν ἄκρην τῆς Rue des Ecoles ὅπου εἶναι τὸ σπίτι μου.

Ἐίχα ἀνάγκη ἀπὸ μοναξιά καὶ ἡσυχία.

Ἄξαφνα ἕνα αὐτὸ ἐσταμάτησε μπροστὰ μου καὶ ὁ Maindron, μυθιστοριογράφος μιὰς δὲν ξέρω ποιᾶς ἰππορικῆς ἐποχῆς, γαμπρὸς τοῦ Héredia στὴ μεγάλην του θυγατέρα καὶ ὑποψήφιός της Ἀκαδημίας, μού εἶπε ἀπὸ μέσα ἀπ' τ' ἀμάξι:

— Ἐχετε νέα σήμερον ἀπὸ τὸν maitre;

Ἐπήγατε στὸ Dubois;

Νέα ἀπὸ τὸν maitre... Ἐπήγα στὸ Dubois... Δὲν καταλάβαινα τίποτε.

Ὁ κύριος Maindron τὸ ἐνόησε καὶ ἐπρόσθεσε:

— Δὲν ξέρετε λοιπὸν πὼς ὁ maitre ἀπὸ προχτῆς εἶναι ἄρρωστος, ὅτι τὸν μετέφεραν στὴν κλινικὴν τοῦ Dubois, ὅτι χτῆς τὸ βράδον διεδόθη μᾶ-

λιστα ὅτι ἐπέθανε;

— Κύριε Maindron, δὲν ξέρω τίποτε. Ποῦ εἶναι αὐτὸ τὸ Dubois; σὲς παρακαλῶ πολὺ.

Ὁ Maindron μού ἔδωσε μιὰ διεύθυνση, μού εἶπε πὼς εἶχε πληροφορίαις τὸ πρῶτον ἡσυχαστικῆς κάπως, μ' ἐχαιρέτησε καὶ τὸ αὐτὸ του ἐσφύριξε...

Ἔτσι ἔμαθα τὴν ἀρρώστια τοῦ Μορέας.

ΣΤΟ ΝΤΙΜΠΟΑ

Σὲ λίγη ὥρα ἕνα ἀμάξι μ' ἄφινε στὴν πόρταν τοῦ Dubois.

— Ἀριθμὸς 8, δεῦτερον πάτωμα δεξιά, κύριε.

Ἀριθμὸς 8, δεῦτερον πάτωμα δεξιά, χτυπῶ.

— Entrez! μού ἀπαντᾷ μιὰ γυναικεία φωνή.

Ἀνοίγω καὶ μπαίνω.

Ὁ Μορέας εἶναι στὸ κρεβάτι. Ὁ φιλόσοφος Meyerson κοντὰ του διαβάζει ἕνα βιβλίον. Ἡ νοσοκόμος διορθώνει σ' ἕνα τραπέζιν διάφορα πράματα.

Πλησιάζω. Ὁ Μορέας ἀπλώνει τὸ ἀριστερὸν του χέρι.

Τὸ σφίγγω, σιάβω καὶ τὸ φιλοῦ.

— Εἶναι τὸ μόνον ποὺ μού ἔμεινε, μού εἶπε.

Κι ὅλοι ἐσεῖς οἱ ἔντιμοι κ' οἱ ἀληθινοὶ θὰ δώσετε, θέλετε δὲ θέλετε, τότε ὁ ἕνας στὸν ἄλλο τὰ χέρια. Θὰ ἔχετε μεταξύ σας κάτι πραγματικῶς κοινὸ καὶ τοῦτο θὰ εἶναι ἡ ἔχθρα τῶν στενόμυκλων γιὰ τὴν ἐλευθέρη συνείδησή σας. Ἄν χωρίζεστε ἀπὸ ἕνα σημεῖο κι ἀπάνω, τί σημαίνει; Τὸ πλῆθος θὰ σὰς πολεμᾷ σὲ κείνο, πού ὅλοι σμίγεται, δηλαδὴ στὴν προσπάθειά νὰ σπάσετε τὸ μισονεῖστικό φραγμὸ ἀπὸ τῆς λογῆς κοινωνικῆς πρόληψης.

Ἔτσι μόνο ἂν ἔλθει ἡ ἀναγέννηση τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, θ' ἀξίζει κάτι. Θ' ἀξίζει τουλάχιστο τὴν αὐταπάρνηση καὶ τὴν ἐγκράτεια τῶν ἀνθρώπων πού ζητῶ. Ἀνθρώπων, πού μόνο γι' αὐτὸ θὰ εἶναι καὶ ἥρωες.

Ἄλλοιῶς, ἂν πρόκειται νὰ γίνῃ ἀλλαγὴ τῆς μάσκας μόνο κι ἀπὸ ἀρχαιοπρεπεῖς κωμωδοὶ νὰ γίνουμε σύγχρονοι ἀρλεκίνοι, σὰς βεβαιῶνω διόλου δὲν ἀξίζει τὸν κόπο. Κι ἂν θελήσαμε ἄρθεα κ' ἐρευνητικὰ ν' ἀνοίξουμε τὰ μάτια, θὰ δοῦμε πῶς ἡ οὐσία τοῦ δημοτικισμοῦ ὅσο πάει καὶ ξεθωριάζει, ὥσπου καταλήξει ἴσως σὲ μιὰν ἀπλὴ γλωσσικὴ κάπως δημοτικιστικὴ μεταβολή, ἀναρχικὴ καὶ κκορρικτικὴ κ' ἴσως περισσότερο συγχυσμένη καὶ στρεβλωτικὴ τῶν παιδικῶν ἐγκεφάλων.

Ἔγινε μιὰ ἐπαναστάση πέρασὶ τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ μόνο ἐπαναστατικὸ πού εἶχε εἶταν ὁ τίτλος τῆς. Καὶ βιάσαζε τόσο καιρὸ καὶ δὲ βρέθηκε ἕνας ἀνθρώπος νὰ τὴν πάρει στὰ χέρια του τὴν ἐπαναστάση καὶ νὰ δώσει στὴ λέξη τὸ νόημά της. Ἄς μὴ γενεῖ καὶ μιὰ μεταρρύθμιση μόνο μὲ τὴ λέξη.

Ἀντὶ γιὰ ἕνα τέτοιο ἀποτέλεσμα νὰ ζοδεύουμε ἔστω καὶ τὴ μικρὴ μᾶς δραστηριότητα καὶ νὰ ζυπνήσουμε ἕνα πρῶτ διπλὰ φερμακωμένοι ἀπὸ τὸ ξεγέλασμα καὶ τὴν ἀπερίμενη κρουάδα τοῦ θανάτου, πού θὰ μᾶς περιζώνει, κλυτέρω νὰ προετοιμαστοῦμε ἀπὸ τώρα γιὰ τὸ θάνατο καὶ νὰ σκεφτοῦμε ἂν εἶναι σωστὸ νὰ τονε ἀλαργέψουμε, ὅσο μπορούμε, ἢ νὰ τονε σιμώσουμε καὶ νὰ τονε δεχτοῦμε σὰν κάτι μοιραῖο. Μπορεῖ μάλιστα νὰ κατορθώσουμε νὰ γράψουμε καὶ κάποια φρόνημα διαθήκη, πού νὰ τὴν σκεπτοῦν κάπως ἐκεῖνοι, πού θὰ μᾶς κληρονομήτουν.

Μὰ ἴσως δὲν πρέπει ἀκόμα νὰ μπολιαστοῦμε μὲ τὴν ἰδέα τοῦ θανάτου. Ἄς δοκιμάσουμε νὰ κεντριτοῦμε, ὅσο μπορούμε, ἀπὸ ἀνθρωπισμὸ κι ἄς σταθοῦμε καθένας στὴ θέση του ἴσιοι, θετικοί, γεμισμένοι ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του κι ἀπὸ τὴν πίστη στὸν

ἑαυτὸ του καὶ στὴν ἰδέα του. Κάθε δημοτικιστής, πού ἀξίζει τὸνομα, ἄς τὸ νομίσει αὐτὸ ἱερὴν ὑπεχρέωσή του: Νὰ εἶναι σωστός ἀνθρώπος.

Χανιά, 28 τ' Ἀπριλῆ 1910.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥΛΑΚΗΣ

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΤΗΣ ΚΟΙΛΙΑΣ

Τὸ Γολγοθὰ πρὸς τὸν Ἄη Σιδερέα τὸν πρωτανέβηκα τὴ νύχτα τῆς Δομπερῆς. Ὁ προδευτικὸς κ' ἐργατικώτατος ἐπίτροπος τῆς χαριτωμένης ἐκκλησιούλας, μὲ τράβηξε κεῖ πάνω γιὰ νὰ ἰδῶ, λέει, πῶς ἀνασταίνουν στὶς ὄνειρεμένες πλαγιὰς τοῦ Ἀνκαβητοῦ—καὶ γὰρ ἀνέβηκα, ἀγκομαχώντας σὰν ὁδοστρωτήρας, κεῖ πάνω καὶ καμάρωσα, ἀπὸ κεῖ ψηλά, πῶς ἀνασταίνουν κάτω στὴν Ἀθήνα.

Ἄς εἶναι. Δεύτερη φορὰ τὸν ἀνέβηκα τὸ Γολγοθὰ τὴν περασμένη Κεριακὴ. Εἶχα δεῖ νύχτα τὴν Ἀθήνα ἀπὸ κεῖ πάνω, ἤθελα νὰ τὴν ἰδῶ καὶ μέρα. Στὶς ἐξήμιση τὸ πρῶτ βροσιόμουνα στὸ ψήλωμα τοῦ Ἄη Σιδερέα κ' ἐπαιρνα στὸ πεζοῦλι τῆς ἐκκλησιᾶς τὸν καφέ μου, πού μου τὸν εἰτοίμασε βαρὸν γλυκὸ ὁ πρόχειρος καφετζῆς, κάτω ἀπὸ τὴ συκιά, πού τὴν ἀποθανάτισε ὁ καημένος ὁ Μητσάκης στὸ ἔξοχο δῆγημά του «Υπὸ τὴν συκῆν».

Ὁνειρο καὶ ξεμουρλαμὸς ἢ Ἀθήνα ἀπὸ κεῖ πάνω. Χαλάλι ὁ κόπος. Μιὰ κι ἀνεβείς, ἀπὸ ὁδοστρωτήρας γίνεσαι πνεῦμα, ἐξατιμῆσαι, ἐξαερούσαι, γίνεσαι ὄλος ψυχὴ καὶ βλέπεις καὶ βλέπεις μὲ τὰ γήινά σου μάτια καὶ πλάθεις ἄλλους κόσμους; ὄνειρεμένους κ' ἐξωτικούς, πού τοὺς καμαρώνεις καὶ τοὺς χαιρέσαι μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς.

Ὡς κι ὁ Γιαννάκης μου, σκαρφαλώνοντας πότε στὰ βράχια καὶ πότε κόβοντας παπαροῦνες ἄλικες ἀπὸ τὴ βουνοπλαγιά, καταχαιρότανε καὶ ξεφώνιζε:

— Τὶ ὁμορφα!... Τὶ ὁμορφα!... Ὅλη τὴ μέρα νὰ καθίσουμε δῶ πάνω.

Καὶ μὲ τοῦ ἀθῶνου παιδιοῦ τὴ χαρὰ, διπλὰ χαιρόμουνα καὶ γώ.

*

Ποῦ καὶ ποῦ τὸ ἄσπρο δρομαλάκι μεκριά, ποῦ φερνε πρὸς τὸν Ἄη Σιδερέα, τὸ λέκιαζε κανένα

μαῦρο σημάδι. Ἀθῶπος ἀνέβαινε. Κεῖμα. Ἐνας μοναχά. Κ' ὕστερ' ἀπὸ λίγη ὥρα ἄλλος. Γιατί ὄχι πολλοί; Γιατί ὄχι λιτανεῖα ἀπὸ προσκυνητάδες τῆς φυσικῆς ὁμορφιάς, πού νὰ σκαρφαλώνουν κάθε χρυσανούλα πάνω στὸ πανέμορφο ψήλωμα ν' ἀνασάνουν λεύτερα καὶ νὰ γεμίσουν τὴν ψυχὴ τους ἀπὸ ποίηση ἀληθινή; Πάντα ἔτσι πεζὸς θάνα ὁ κόσμος; συλλογιζόμουνα.

Καὶ νὰ σου! Ἐνας χοντρός καὶ καλοθρεμμένος, πού μόλις εἶχε ἀνεβεῖ πάνω, πού φύσαγε καὶ ξαναφύσαγε καὶ σκούπιζε τὸ καταῖθρομένο μέτωπό του, ἤρθε καὶ κάθισε πλάι μου καὶ μοῦ ἔβηξε μιὰ καλημέρα ἀξιολύπητη.

Μόλις μπόρεσε ν' ἀνοίξει τὸ στόμα του καὶ νὰ μιλήσει, παράγγειλε καφέ καὶ μούπε, κοιτάζοντάς με συμπαθητικά:

— Ὡστε γιὰ τὴν κοιλιὰ καὶ λόγου σου;

Τὸν κοιτάξα μὲ ἀπορία. Ποῦ νὰ νιώσω τί διάλογο ἤθελε νὰ πεῖ.

— Θὰ σοῦ κάνει καλὸ! Ἐακολούθησε. Ν' ἀνεβαίνεις κάθε πρωί. Τὸ ἴδιο καὶ γώ. Θ' ἀνεβαίνω κάθε μέρα. Θὰ πέσει ἐπὶ τέλους ἡ κοιλιὰ μας. Αὐτὸς ὁ ἀνήφορος θὰν τὴ ρήξει.

Κι ἀρχίνησε μιὰ κουβέντα τῆς κοιλιᾶς καὶ γιὰ τὴν κοιλιὰ πού κράτησε ὥρα κι ὥρα. Στ' ἀνάθεμα! Πάει ἡ ποίηση! Εἶχα κοιλιὰ καὶ γώ. Κ' ἔπρεπε νὰ τὸ πάρω πῶς τὸ ψήλωμα τοῦ Ἄη Σιδερέα, ὄχι γιὰ ποιητικὸ ὀρμητήριο, μὰ γιὰ σανατόριο πού θάρρηχνε τὴν κοιλιὰ μου, πού θὰ μ' ἀχάμναινε.

*

Ἀνέβηκε, ὕστερ' ἀπὸ λίγο, κι ἄλλος κύριος, διηγηγός καὶ γνωστός μου. Παχούτσιος καὶ λόγου του. Μόλις τὸν εἶδα ἔσκασα τὰ γέλια.

— Γιὰ τὴν κοιλιὰ καὶ λόγου σου; τοῦ φώναξα.

— Χμ! μοῦ ἀποκριθῆκε κάπως ἀπογοητευμένος. Γιὰ τὴν κοιλιὰ καὶ γώ, μὰ φασκέλωσ' τα. Ἀνεβαίνω τόσο καιρὸ κι ὁμως δὲν πέφτει...

— Μὴ σταναχωριέσαι καὶ θὰ πέσει μιὰ μέρα...

— Χμ! τὸ ξέρω. Ἀμα θὰ κλείσουμε τὰ μάτια μας γιὰ πάντα!...

Κ' ἔτσι μὲ τὴ θύμηση τοῦ θανάτου, πάει, σβύστησε τὸ καμαρωμένο πανόραμα τῆς Ἀθήνας.

(Ἀπὸ τὴν «Ἀκρόπολη» τῆς Τρίτης)

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

τραβλίζοντας.

— Αὐτὸ καὶ ὀλίγος νοῦς ἀκόμα, ἐπρόσθεσε χαμογελώντας.

Ἐπειτα ἐδοκίμασε νὰ πῆ κάποιο ἀστεῖο ἀνέκδοτο τῆς ἀρρώστιας τοῦ Alfred de Musset, ὁ Meyerson ὁμως τοῦ ἐπέβαλε σιωπὴ.

Ἡ νοσοκόμος εἶχε βγεῖ ἔξω.

Τὸ φῶς εἶχε ἀναφτεῖ καὶ μᾶς ἐφώτιζε καὶ τοὺς τρεῖς χλωμούς.

Ὁ Meyerson ἐδιάβαζε, ἐγὼ σιωποῦσα, ὁ Moréas ἐκοίταζε ψηλά.

Σὲ λίγο ἀρχισε πάλι νὰ κουβεντιάζει χωρὶς νὰ προσέχει τὸ Meyerson πού διαμαρτυρότανε.

Μοῦ διηγήθηκε πῶς αἰσθάνθηκε τὸν ἑαυτὸ του κακοδιάθετο ἐνῶ εἰτομαζότανε νὰ βγεῖ ἔξω, καλεσμένος νὰ γευματίσει στοῦ Gerault-Richard.

Ἐκάθησε στὸ γραφεῖο του μολαταῦτα καὶ ἔγραψε ἕνα γράμμα στὸν ἴδιο (τὸ γράμμα πού δημοσιεύτηκε φωτογραφημένο στὸ Paris Journal τὴν ἡμέρα τῆς κηδείας του) καὶ ἕνα τηλεγράφημα στὸ δόχτωρα Pelisse.

Ἐσῆμανε. Τὸ ἔδωσε στὴν ὑπηρέτριά του καὶ ἐπῆγε καὶ ἔπεσε στὸ κρεβάτι του...

Τὰ μεσάνυχτα ὁ δόχτωρ Pelisse τὸν μετέφερε

ἀνάσθητο στὸ Dubois, μὴ μπορῶντας τὸν νὰ βγάλει δυὸ λέξεις.

Μόλις τὸ πρῶτ τῆς τρίτης ἡμέρας ξανάρθε κάπως στὸν ἑαυτὸ του, καὶ ἡ ἡμέρα αὐτὴ εἶταν ἡ ἴδια πού μοῦ τὰ διηγότανε τότε.

Ἐφυγα ἀπὸ τὸ Dubois στὶς ὀχτώμιση τὸ βράδυ. Ὁ Meyerson εἰμεινε ἀκόμα κοντὰ του...

Τὴν ἄλλη μέρα, στὶς δέκα τὸ πρῶτ, βρῆκα τὸν Barrès στὸ πλευρὸ του.

Εἶτανε φαιδρός καὶ ἔλεγε ἀστεῖα.

Δὲν εἶτανε ὁμως καθόλου εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν κλινικὴ αὐτὴ καὶ ζητοῦσε νὰ τὴν ἀλλάξη.

Ὁ Barrès τοῦ μιλοῦσε γιὰ τὴν Ἐπαυλὴ τῶν Ρόδων, γιὰ τὴ θαυμασία αὐτὴ κλινικὴ τοῦ St. Mandé, ὅπου τὸ ἄλλο πρῶτ τὸν μετέφεραν γιὰ νὰ τὸν βγάλουν ἀπὸ κεῖ ὕστερ' ἀπὸ εἴκοσι μέρες, ἀλλοίμονο! πεθαμένο.

Η ΕΠΑΥΛΗ ΤΩΝ ΡΟΔΩΝ

Γιὰ τὸ St. Mandé θὰ εἶχα πολλὰ νὰ γράψω καὶ πολλὰ νὰ διηγηθῶ. ἐὰν κρατοῦσα ἔστω καὶ ὀλίγα ὄνοματα ἀκόμα.

Αὐτὰ θὰ μοῦ βοηθοῦσαν κάπως τὴ θύμησή, θὰ

μὲ ἔκαναν νὰ βάλω σὲ τάξη ὅσα σήμερα συγχισμένα καὶ ἄνω κάτω ζητῶ μάταια νὰ ξεδιαλύνω.

Ἄλλοι βέβαια, ἀπὸ ὅσους ἦσαν γύρω στὸ μεγάλο ἄρρωστο, δὲ θ' ἀφῆσαν οὔτε στιγμὴ νὰ περάση χωρὶς νὰ τὴ σημειώσουν, οὔτε λέξη του χωρὶς νὰ τὴν μαρκήρουν, οὔτε ἐπίσκεψη σημαντικὴ ἢ ἀδιάφορη, οὔτε κουβέντα μὲ κυρίαν ἢ μὲ νοσοκόμον, μὲ γιατρὸ ἢ μὲ νυχτοφύλακα. (Τὸ πρόσθετο αὐτὸ τοῦ Παρισιοῦ εἶναι τώρα περιφρῆμο).

Τὸ βέβαιο εἶναι πῶς γι' αὐτὰ ὅλα θὰ κρατιούντανε σημειωματάρια, κ' ἐγὼ δὲν εἶχα οὔτε τὴν ὄρεξη οὔτε τὸν καιρὸ νὰ τὸ κάμω.

Ὁ καιρὸς μου εἶτανε χαμένος, καὶ ἔτσι δὲ μοῦ εἰμεινε στιγμὴ νὰ διαθέσω!...

Ὅταν δὲν ἐκαθόμουνα κοντὰ στὸν ἄρρωτο, ἔπρεπε νὰ προσμένω νὰ προσκαλεσθῶ.

Ἐἴτανε οἱ ὄρες πού ἡ τοῦ ἄλλαξαν ἐπιδέσμοι, ἢ ἐνδύματα, ἢ τὸν ἐπεριποιούντο καὶ τὸν εὐτρέπιζαν.

Καμμιά φορὰ εἶτανε καὶ στιγμὲς πού ἤθελε ὁ ἴδιος ἰδιαίτερα νὰ μείνη μὲ κάποιον μόνος καὶ τότε μὲ παρακαλοῦσε νὰ κατεβῶ στὸ σαλόνι κι ἂν θέλω νὰ περιμένω νὰ μὲ προσκαλέσει ξανά.

Αὐτὸ συνέβη τρεῖς τέσσερες φορές μοναχά.

ΜΟΥΣΙΚΟΚΡΙΤΙΚΑ ΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ*

Μ' ἀφτά ὅλα δὲ θέλω νὰ πῶ πὼς κ' οἱ Ἰτα-
λοι δὲν ἔχουνε ἀληθινὰ ἔργα τέχνης· καὶ πὼς ; μ'
ἀπὸ δάφτα δὲ βλέπω νὰναφέρῃ τίποτις ὁ κ. Ἀξιό-
της στὴ φυλλαδούλα ποῦχω μπροστά μου. Ἐχουμε
πρῶτα πρῶτα τὰ θρησκευτικὰ χορικά τοῦ Παλε-
στρίνα, ἔχουμε τοὺς παλιούς μαστόρηδες τῆς ὄπερας,
σάν τὸ γέρο Σκαρλάτη καὶ τὸν Περγκολέζη, ἔχουμε
τὸ νέο Σκαρλάτη, πατέρα τῆς σύνθεσης πιάνου, ἔ-
χουμε τοῦ Ροσσίνι τὸν «Μπαρμπερή τῆς Σεβίλλας»
καὶ ὅπωςδὴποτε τὸ «Βίχλεμο Τελλο», ἔχουμε τὸ
στερνὸ Βέρντη, ὄχι τὸ Βέρντη τοῦ «Ναμπούκου»,
μὰ τὸ Βέρντη τῆς «Αἰντας», τοῦ «Θέλου», τοῦ
«Φάλσταφ», τοῦ «Ρέκιεμ», ἔχουμε τοῦ Σγκαμπάτη
τὴν ἀλήθεια σοβαρὴ μουσική, ὀργανική καὶ χορική,
τὸν ἀββὰ Περτζη, ἔχουμε καὶ ἄλλα πολλὰ γι' ἀφτά
ὅλα ὅμως δὲ βλέπω νὰ μᾶς λήθῃ τίποτις ὁ κ. Ἀξιό-
της, παρὰ μᾶς παρουσιάζει τὸ Ναμπούκο γιὰ...
κλασικισμό—ἀφίνω πιά τὸ μαργαριταρένιο πὼς ὁ
κλασικισμὸς εἶναι, λέει, μέθοδος!

Καὶ τώρα βέβαια πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε πὼς
σ' ἓνα τόπο μουσικὰ ἀμόρφωτο, ἡ Τέχνη πρέπει νὰ
παρουσιάζεται μὲ κάποια περισκεψὴ καὶ περισυλ-
λογή· θὰ εἶτανε λόγου χάριν ἀπερισκεψία καὶ ἀδε-
ξιότῃ νάρχισι κανεὶς μὲ τὴν ἐνάτη συμφωνία τοῦ
Μπετχόβεν, ἀκόμα καὶ μὲ τὴν ὄχι δὲ καὶ τόσο
δυσκολονότη πέμτη ἢ τὴν Ἡρωϊκή. Πιστέθει ὅμως
ὁ κ. Ἀξιότης, ποῦ μιλάει γιὰ «μυστήρια» τοῦ
Μπετχόβεν, ἀκριβῶς σάν τὸν κ. Ἐπισκοπόπουλο
ποῦ τόσο τὸν εἰρωνέβεται!), πιστέθει· στ' ἀλήθεια
πὼς ἡ πρώτη, ἡ δέφτερη ἢ καὶ ἡ Βουκολική συμ-
φωνία τοῦ Μεγάλου τεχνίτη κλειοῦνε μέσα τους
τόσα μυστήρια μυστηρίων ποῦ γιὰ νὰ τὰ καταλάβῃ
κανεὶς πρέπει νὰ νηστέψῃ σαράντα χιλιάδες χρόνια,
τρώγοντας ταραμὰ κ' ἐλιές—Νόρμα καὶ Ναμπούκο;

* Ἡ ἀρχὴ στὸ πέρασμένο φύλλο.

1) Δὲν ξέρω ποιὲς καὶ τί καλλιτεχνικὲς ιδιότητες βρί-
σκαι ἢ δὲ βρῖσκαι τοῦ φίλου μου Μιχαηλῆ ὁ κ. Ἀξιό-
της, ὅμως ἀφτὸ τολμῶ νὰ τονέ βεβαιώσω πὼς ἂν εἶχε τὴ
μισὴ μουσικὴ διαίστησι τοῦ Μιχαηλῆ ὁ κ. Ἀξιότης
δὲ θὰ μᾶς πρόσφερνε σήμερις τίς Νόρμες καὶ τοὺς Ναμπού-
κους.

Δύο μὲ τὸν Barrès, μία μὲ τὸν Barthou
καὶ ἄλλη μία νομίζω μὲ τὸν Meyerson.

Τίς ὄρες αὐτὲς καὶ ἄλλες κάμποσες, τὴν ὄρα
π. χ. ποῦ τὸ πρῶτ' ἐκοιμότανε ἀκόμα, ἢ τὸ μεση-
μέρι ποῦ ἀναπαυόταν, ἐγὼ τίς περνοῦσα στὴ σάλα
τοῦ μπιλιάρδου κοιτάζοντάς τὰ λουλούδια τοῦ
γύρω μου κήπου ἀπὸ τὸ κλεισμένον παράθυρο, ἢ τὸ
ἀπέραντο δάσος τοῦ Vincennes ἀπέναντί μου.
Ἐπρογευμάτιζα συνήθως μέσα στὴν κλινική. Ὁραῖες
κυρίες ἐπαιζάν μπιλιάρδο—ἐπερνοῦσαν ἐκεῖ τὴν
ἀνάρρωσή τους ἢ ἐκαθόντουσαν ἐξω στὸν ἥλιο ἀνά-
μεσα στὰ μικρὰ δέντρα τοῦ περιβολιοῦ σὲ πλεχτὰ
καθίσματα καὶ λιαζόντουσαν.

Νευρολογικὴ κλινικὴ ἢ Ἐπαυλὴ τῶν ῥόδων,
δὲν εἶχε ἀρρώστους, εἶχε μόνον ἀνθρώπους ποῦ ἤθε-
λαν ἡσυχία καὶ κάποια κούρα μὲ τάξη καὶ μὲ ἀ-
κρίβεια.

Τὸν Moréas τὸν ἐδέχτηκαν κατ' ἐξαίρεση καὶ
πρέπει κανεὶς νὰ μολογήσει πὼς οἱ κ. κ. Marfa-
nig καὶ Hercouët ἐκιντύνεψαν στὴν ἀρχὴ νὰ χά-
σουν κάμποσους ἀπὸ τοὺς συντρόφους των.

Οἱ ἴδιοι ὅμως τῆς κλινικῆς ἐπῆραν σὲ λίγες ἡ-
μέρες τόσον ἐνδιαφέρο γιὰ τὸν ἀρρώστο ὥστε νὰ
παρκαλοιοῦν σάν τοὺς στενωτέρους φίλους του καὶ

Μὰ καὶ ἂν τὸ «μυστήριον» τοῦ Μπετχόβεν φαίνε-
ται τόσο τρομερὸ κ' ἐπικίντυνο στὸν κ. Ἀξιότη
γιὰ τὸ κοινὸ μας, ὑπάρχουνε θορρῶ καὶ κάποιοι πρό-
δρομοὶ αὐτοῦ τοῦ μυστήριου. Μιά συμφωνία τοῦ
Χάιτν ἢ τοῦ Μότσαρτ βρῖσκει ὁ κ. Ἀξιότης πὼς
κλειοῖνε καὶ δάφτη ὅλα τὰ μυστήρια τῆς Λεψίνας ;

Μὰ καὶ τὴν εἰσαγωγή τοῦ Ριέντιν τοῦ Βάγ-
γνερ, ποῦ τόσο πείραξε τὸν κ. Ἀξιότη, δὲν τήνε
θεωρᾷ γιὰ κάτι τόσο μυστηριώδικο καὶ ἀνεγγίχτο
ἀφοῦ εἶναι ἀπὸ τὰ πρῶτα πρῶτα ἔργα τοῦ Βάγγνερ,
ἀκόμα καὶ τὴν εἰσαγωγή τοῦ Ταχόνζερ. Ὁ Τρί-
στας κ' ἡ Ἰζόλντα, οἱ Μαστροτραγουδιστάδες ἢ ὁ
κύκλος τοῦ Δαχτυλιδιοῦ : ἀλλάζει τὸ πρῆμα.

Μὰ ἐξω ἀπὸ Γερμανικὴ κ' Ἰταλικὴ σχολὴ ὑπάρ-
χει καὶ κάποια Γαλλικὴ σχολὴ μ' ἀληθινὰ ἔργα
Τέχνης, ὑπάρχουνε καὶ κάποιες ἐθνικὲς σχολές, Νορ-
βέικη, Ρούσικη· τί τίς κανεὶ ὅλες ἀφτὲς ὁ κ. Ἀ-
ξιότης ;

Πὼς τ' Ὀδείο μας δὲν κανεὶ ἄλλο παρὰ νὰ
προσπαθῇ νὰ μιμηθῇ ἓνα Γερμανικὸ Ὀδείο, ἐκεῖ ποῦ
ἐπρεπε νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἓνα Ἑλληνικὸ Ἰδρυμα,
πολὺ φοβοῦμαι πὼς εἶναι κατὰ δυστυχία ἀλήθεια·
ὅμως ὁ δρόμος ποῦ μᾶς δειχνεὶ ὁ κ. Ἀξιότης καθὲ
ἀλλοῦ παρὰ στὸ Ἑλληνικὸ θὰ τὸ ἐβγαζε.

Τ' Ὀδείο μας ποῦ κανεὶ τὴν ἐντύπωσι ἓνός ὁ-
δοιπόρου ποῦ βρισκόμενος στὸ σωστὸ δρόμο ξά-
πλωσε κατὰ τὸ πρῶτὸ δέντρο ποῦ ἀπάντησε,
χοζουρέφτηκε καὶ δὲν κανεὶ βῆμα μπροστά· σκε-
πάστηκε μάλιστα μὲ δέκα παπλώματα ἀπὸ τὴν
κορφὴ ἴσαμε τὰ νύχια μὴ λάχῃ καὶ κανένας σάλα-
γος τὸν ξυπνήσῃ. Ὅμως ὁ δρόμος ποῦ βρῖσκεται
εἶναι ὁ σωστός καὶ ἂν περπατήσῃ, μιά μέρα μπο-
ρεῖ νὰ φτάσῃ στὸ τέρμα—ἐκεῖ ποῦ στὸ δρόμο ποῦ
δειχνεὶ ὁ κ. Ἀξιότης ὅσο περπατᾷ τόσο καὶ
θάπομακρύνεται ἀπὸ τὸ τέρμα.

Δὲ θὰ πάρω ἐδῶ μιά μιά τίς κατηγορίες τοῦ
κ. Ἀξιότη σκοπὸς μου δὲν εἶναι νὰ βγῶ δικηγόρος
τοῦ Ὀδείου· καθὲ ἄλλο· ἓνα πρῆμα θὰ τὸν ἀρω-
τήσω μόνον γιὰτὶ ποῦ κἀθεταὶ στὴν ψυχὴ :—Ἐτσι
στὸ Θεὸ του, πιστέθει μὲ τὰ σωστά του ὁ κ. Ἀξιό-
της πὼς στὰ ξένα Ὀδεία διδάσκουνε τὰ θεωρητικὰ
μαθήματα κατὰ πὼς μᾶς λέει σελ. 16-17 τῆς
φυλλαδούλας του ; Ἄν τὸ πιστέθῃ μὲ τὰ σωστά
του, πολὺ τονέ λυποῦμαι, γιὰτὶ ἢ δὲν παρακολού-
θησε ποτές καμιά σοβαρὴ διδασκαλία θεωρίας ἢ
εἶχε τὴν ἰδιαίτερη ἀτυχία νὰκούσῃ μαθήματα στὸ

θαυμαστός του τὴν κατάστασὴ του.

Αὐτοὶ πρῶτοι τοῦ ἐρριζάν λουλούδια καὶ τὸν
εἶδαν πεθαμένον τὸ πρῶτ' ἡμέρας τῆς περρωμένης ἡμέρας, ἢ
δὲ Ἑγγλέζα κυρία ποῦ καθότανε δίπλα στὸ θάλαμο
τοῦ Moréas, ὅταν ὁ κ. Hercouët τὴν ἄλλη
μέρα τῆς ζήτησε συγγνώμη γιὰ τὸ θόρυβο τῆς πε-
ρασμένης νύχτας :

— Ὁ κ. μ' εὐχαριστοῦσε, κύριε, τοῦ εἶπε, ἂν
ἀνοίγατε καὶ τὴν μεσανὴ πόρτα γιὰ νὰ τὸν βλέπω.

Ἀπὸ τὸ St. Mandé λοιπόν, χωρὶς τὰ βοηθή-
ματα ποῦ ἀνάφερα παραπάνω, θὰ καταστρώω ἄ-
ταχτα μερικὲς ἀνάμνησις.

Πολλὰ πράγματα, πολλὰ πρόσωπα, πολλὰ πε-
ριστατικὰ ἐπέρασαν ἀπὸ μπροστά μου.

Πολλὰ εἰπώθηκν ἐκεῖ, πολλὰ ἀκούστηκν,
πολλὰ ἐγίναν.

Ἀπὸ τὴν πρῶτην ἡμέρα ποῦ ὁ Moréas ἐποπο-
θετῆθηκε στὸ μεγάλο δωμάτιο μὲ τὰ δύο πρὸς τὸ
δάσος παράθυρα, τὸ καλλίτερον τοῦ κεντρικοῦ χτι-
ρίου, ἔλεγε :

— Γιὰ νὰ πεθάνῃ κανεὶς δὲ θὰ βρῇ ποτέ ἀρ-
μονικώτερον περιβάλλον.

Τόσον δὲ τὸ ἔλεγεν αὐτό, ὥστε ρωτοῦσε καθὲ

γελοιωδέστερον καὶ σχολαστικώτερον Ὀδείο τοῦ κό-
σμου. Ἐγὼ τουλάχιστον ποῦ ὅπωςδὴποτε σπούδασα
σ' ἓνα κάπως σοβαρὸ Ὀδείο, στ' Ὀδείο τῆς Βιέν-
νας, καὶ διέβασα ἢ ἄκουσα γιὰ τὰ Ὀδεία τοῦ
Παρισιοῦ, τῆς Λειψίας, τῆς Ντρέπτης, τοῦ Βερολί-
νου, τῆς Πετρούπολης, τῆς Μόσκας καὶ τῆς Ζυρί-
χης, δὲν ἤβρα ποθενὰ νὰ διδάσκειται ἢ διδαχτέα
θεωρητικὴ ὕλη κατὰ τὸ γελοῖο τρόπο ποῦ μᾶς δη-
γᾶται ὁ κ. Ἀξιότης πὼς διδάσκειται στὴν Ἑβρώπη
καὶ μοῦ εἶναι ἀδύνατο νὰ φανταστῶ πὼς διδάσκε-
ται ἔτσι καὶ στὴν Ἀθήνα καὶ μάλιστα ἀπὸ ξένους
ποῦ δὲν ξέρουνε τί θὰ πῇ καθαρεβουσαῖσμός.

Δὲ μοῦ λέει, ἔτσι νὰ χαρῇ τὴν τσάτσά του καὶ
τὰ ἰδανικὰ του ὁ κ. Ἀξιότης, ποῦ διδάσκουνε
«Μεταφυσικὴ τῶν διαφόρων ἔλξεων τῶν μερῶν μιᾶς
συγχορδίας» (!) καὶ τί πᾶνε νὰ ποῦνε ἀφτὰ τὰ κο-
ρακίστικα ; ! Ἀμὲ «φιλοσοφία τῆς γενέσεως τῶν
κλιμάκων» ; Καὶ θαρρεῖ ἀλήθεια ὁ κ. Ἀξιότης πὼς
στὴν Ἑβρώπη ἄλλο δὲν κάνουνε παρὰ νὰ διδά-
σκουνε καὶ νὰ μιλοῦνε μόνον γιὰ ἀδῖς, τρῖς καὶ τρα-
χέως ἠλλοιωμένους συγχορδίας ;

Ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά πρέπει νὰ τὸ ποῦμε
καὶ νὰ τὸ τονίσουμε μάλιστα πὼς δὲ μᾶς ἐπιτρέπε-
ται καμιά ἐλάφρυσι στὴ διδασκαλία τῶ θεωρητι-
κῶν μαθημάτων (θέλω νὰ πῶ τὴν πραγματικὴ καὶ
ὄχι τὴν φανταστικὴ τοῦ κ. Ἀξιότη)· καὶ ὁ λόγος
ποῦ ἂ θέμε νὰποχτήσουμε Ἑθνικὴ σχολὴ ἄξια νὰ
σταθῇ πλάι πλάι μὲ τίς ξένες σχολές : «Ἡ τεχνικὴ
τῆς μουσικῆς μας πρέπει νὰ βρῖσκεται στὸ ἴδιο ὕψος
μὲ τὴν τεχνικὴ τῆς σύχρονης σοβαρῆς μουσικῆς.

Συφωνότατος μὲ τὸν κ. Ἀξιότη πὼς πολὺ ἀ-
σκημο πρᾶμα νὰ διδάσκουνται τὰ θεωρητικὰ σὲ ξένη
γλῶσσα· ἤθελα ὅμως νὰξερῶ πόσο θὰ ὠφελῆθῃ ὁ μα-
θητῆς ἂν ὁ καθηγητῆς τοῦ μιλεῖ γιὰ ἀπροσθαφαιρέ-
σεις φθόγγων», γιὰ «μεταφυσικὰς», γιὰ «συγχορδίας,
δῖς τρῖς καὶ τραχέως ἠλλοιωμένους μάλιστα», γιὰ
«δινηθ.σμένους ἀντιστιζέις», γιὰ «μερολόγια καὶ δια-
ψηλαφήματα» καὶ ὅλες τίς ἄλλες νοστιμιές τῆς κα-
θαρεβουσας, τοῦ κ. Ἀξιότη καὶ τοῦ Ὀδείου ;

«Ἐγγλεμα καθοσιώσεως» ἐγὼ δὲν τὸ βρῖσκω ἂν
τ' Ὀδείο μας διατηρῇ σχολὴ «ἐρασιτεχνῶν» ὅμως
κ' ἐγὼ θὰ ἐφκόμενα τ' Ὀδείο νὰ μὴ διατηρῇ τέ-
τοια σχολή. Ἐξω ἀπὸ λόγους ἀξιοπρέπειας, τ'
Ὀδείο μας, βρῖσκω, πὼς μ' ἀφτὴ τὴ σχολὴ προσπα-
θεῖ, ἢ τὸλιγώτερον, φαίνεται πὼς προσπαθεῖ νὰ πάρῃ
τὸ ψαμὶ τῶν ἐξω μουσικοδασκάλων τῆς Ἀθήνας

ἐπισκέπτῃ, ἂν τοῦ τὸ ἐπαναλάβῃ, ἢ τὸ ἄκουε
γιὰ πρῶτη φορὰ :

— Κύτταξε ποῦ θὰ πεθάνω, ἔλεγε, δὲν εἶναι
ὄρθια ἐδῶ ;

Καὶ εἶτανε πραγματικῶς ὄρθια, ἀφοῦ καὶ ἡ
μεγάλῃ κάμαρη εἶτανε σάν ἓνας πράσινος κήπος
φαιδρός καὶ φωτισμένος.

Οἱ τοῖχοι ἦταν μὲ πράσινο χαρτί ντυμένοι, ποῦ
ξεχώριζαν μέσα σὲ περιπλοκάδες καὶ φυλλώματα
μικρὰ ἀνθάκια πολύχρωμα τῶν ἀγρῶν.

Τὸ ταβάνι εἶτανε χρωματισμένον rose ἐλαφρὰ,
χρωματισμένον σάν μέσα σὲ μιὰ δύση χυνοπωριάτικη.

Στὸ δωμάτιο λοιπόν αὐτὸ ἀκούστηκν καὶ εἰ-
πώθηκν τόσα καὶ τόσα, μέσα στὸ δωμάτιο αὐτὸ
ἐμπήκν κ' ἐβγήκν δόξες καὶ μεγάλα ὀνόματα,
μέσα στὸ δωμάτιο αὐτὸ ἐθρόησαν, σὰ σὲ κλουδιά,
στὰ μετὰξια, γυναικεῖα κορμιά, στὸ δωμάτιο αὐτὸ
τὸ σῶμα τοῦ μεγάλου ποιητῆ ταλαιπωρήθηκε, ἐδο-
κιμάστηκε τὸ πνεῦμα του, ἡ ψυχὴ του ἀπολυτρώ-
θηκε...

ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

Ἐνα μεσημέρι ἐκοίταξα ἀπὸ τὸ παράθυρο ἐξω.

και βρισκόμενοι έτσι σ' ένα είδος συναγωνισμό με δάφτους, τους αναγκάζει να βλέπουνε στ' Ωδείο έναν έχτρο κι ανταγωνιστή, εκεί που έπρεπε να βλέπουνε έναν προστάτη κι ανώτερο φίλο. Μ'άφτη τήν κατάσταση κατατάει αδύνατη και κάθε συνεργασία των έξω μουσικών της Αθήνας με τ' Ωδείο για τήν Εθνική μουσική μόρφωση του Κοινού.

* *

Αφτά για τὰ καθάρια Μουσικοπαιδαγωγικά ζητήματα που άγγίζει ο κ. Αξιώτης στη φυλλάδουλα του.

Εξω από αφτά, ένα ζήτημα μάς μένει να εξετάσουμε· μα τὸ ζήτημα σπουδαιότατο : τὸ Ἀβερώφειο κληροδότημα.

Αν τὰ πράματα έχουνε ὅπως τὰ λέει ο κ. Αξιώτης, και μιλάει ἀπάνου στο ζήτημα ἀφτὸ ἀρκετὰ παστρικά, δὲν μπορούμε παρὰ να τοῦ δώκουμε δίκιο πέρα και πέρα.

Με ποῖο δικαίωμα βάσταξε τ' Ωδείο ἀλάκαιρα δέκα χρόνια ένα τέτοιο κληροδότημα ἀνεχτέλεστο ; Κι αν ἀκόμα για τὸν ένα ἢ τὸν ἄλλο λόγο ἀνάβαλε να κηρύξει μουσικὸ διαγώνισμα, ποῖος τὸ ἐμπόδισε τουλάχιστο να φροντίση να περιμαζεφτοῖνε σὲ κριτικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἔκδοση τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια ; (καθὼς πολὺ σωστὰ ζητάει κι ο κ. Αξιώτης).

Μὰ δὲν μπορῶ να καταλάβω γιατί δὲν προκήρυξε ἴσαμε σήμερις μουσικὸ διαγώνισμα· κάπου διάβασα πὼς φέρνει λόγο τὴν ἔλλειψη «Ἑλλήνων συνθετῶν» οὔτε ἀρμόδιος εἶμαι μα οὔτε θέλω να ζετᾶσω ἀφτὸ τὸ ζήτημα· ἔμως θαρρῶ πὼς ο καλύτερός τρόπος για να δοῦμε αν ὑπάρχει «Ἑλλήνων συνθετῶν» εἶτανε και εἶναι να προκηρυχτῆ ὁ διαγωνισμός.2) Ὅρος ὅμως ἀπαραίτητος πρὶν κάθε κρίση να ἔχτελεστοῦνε δημόσια στὴν Ἀθήνα ὅλα τὰ ἔργα (καλὰ και κακὰ, ἀδιάφορα) ποῦ θα σταλοῦνε στο διαγώνισμα.

Πρέπει τέλος πάντω μιὰ φορὰ ναίσιξη τὸ στόμα

2) Ἀφτά δὲν τὰ λέω για τὸ πάπλωμα, μα για τὸ καλὸ της Ἑλληνικῆς τέχνης· ὁ δημιουργικὸς μου δρόμος, καλὸς κακὸς ἀδιάφορος, εἶναι πιά τόσο χαραγμένος ποῦ ἀνάγκη δὲν αἰστανόμυαι καμιά να με βοηθήση κανένας διαγωνισμός· ἔξω ἀπὸ αφτά με κανένα λόγο δὲ θα δεχόμενα να λάβω μέρος ἂ δὲν εἶμουνα σίγουρος πὼς θα κριθοῦνε τὰ ἔργα ἀφτηρά, ἀμερόληφτα μα και μ' Ἑλληνικὴ αἰσθητικὴ.

του τ' Ωδείο και να μιλήση παστρικά κ' ἐπίσημα· να μάς πῆ τί σκέφτεται· να μάς πῆ τοὺς λόγους του. Γιατί τὸ κάτω κάτω της γραφῆς ἂ δὲν ἔβρισκε τὸ κληροδότημα αὐτὸ ὠφέλιμο κι ἀναγκαῖο για τὴν Ἑλληνικὴ τέχνη (δικαίωμα του), ἔπρεπε να μὴ τὸ δεχτῆ. Μιὰ που τὸ δέχτηκε ἔπρεπε να αἰστανεταῖ και τὴ στοιχειώδη ἀξιοπρέπεια και καθήκο να τὸ ἔχτελεση.

Πρέπει να μιλήση τ' Ωδείο ἂ θέλη να καθαριστῆ ἀπὸ τὴ βαρύτερη κατηγορία ποῦ ἄκουσε ἴσαμε σήμερις· πρέπει μάλιστα να μάς πῆ τί ἔγιναν οἱ τόκοι τοῦ κληροδοτημάτου δέκα χρόνια τώρα, αν και δὲν ἀφιβάλλω πὼς καλοσυνειδήτα θα χρησιμῆψανε για ναφξήσουνε τὸ κεφάλαιο τοῦ κληροδοτημάτου. Γιατί τ' Ωδείο δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα οὔτε για παιδαγωγικὸς ἢ διδαχτικὸς σκοποὺς να ζοδιάση ἀφτά τὰ χρήματα. Τὰ χρήματα ἀφτά δοθήκανε για τὴν Ἑλληνικὴ τέχνη· και μόνο για τὴν Ἑλληνικὴ τέχνη μπορούνε και πρέπει να ζοδιαστοῦνε.

* *

Κάμποσον καιρὸ μου πῆρε και τ' Ωδείο και οἱ πολέμοι του· ζάλισα κι ἀρκετὰ τοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά». Κι αν εἰπωθήκανε κάμποσα, ὄχι μόνο ἀπὸ μένα, μα πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἀπὸ τὸ Βάρβογλη και ἀπὸ τὸ Συναδινὸ, ποῦ αν τὰ προσέχανε και τ' Ωδείο κ' οἱ ἀντίπαλοι του κάποιος ὄφελος μπορεῖ ναβγαῖνε και για τ' Ωδείο και για τὴν Ἑλληνικὴ τέχνη, πολὺ φοβᾶμαι πὼς οὔτε τ' Ωδείο μα οὔτε κ' οἱ ἀντίπαλοι του θα μάς προσέξουνε ἀμερόληφτα και με τὸν πόθο τοῦ κοινού καλοῦ. Ἄμποτες να βγῶ ψέφτης.

Για τὴν ὥρα ὅμως βρισκῶ πὼς τὸν καιρὸ μου, και σὰς βεβαίωω μπόλικο δὲν τὸν ἔχω καθόλου, μπορῶ να μεταχειριστῶ κάπως ὠφελιμότερα για τὴν Ἑλληνικὴ τέχνη κι ἀνωδυνότερα για τοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά» μας. Δηλώνω λοιπὸν πὼς σκοπὸ δὲν τῶχω να ἔξακολουθήσω τὴ συζήτηση για τ' Ωδείο και για τοὺς κ. κ. Λαμπелὲτ και Ἀξιώτη. Κι ἂς με συμπαθᾶνε οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά» ποῦ τοὺς παρασκότησα.

Χάρκοβο, 20 τοῦ Μάρτη 1910.

ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για τὴν Ἑλλάδα και τὴν Κρήτη δρ. 10

Για τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 12 1/2

Για τις ἐπαρχίες δεχόμεστε και τρίμηνες (3 δρ. τὴν τρίμηνα) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητής ἂ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομὴ του.

20 λεπτά τὸ φύλλο λεπτά 20

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμά πουλιόυνται στο γραφεῖο μας στὴ διπλὴ τιμὴ.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κίθσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ἰπ. Οικονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλὴ, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδηροδρόμου (Ὁμόνοια), στο κίθσκι Γιαννοπούλου (Χαυτεῖα), στο βιβλιοπωλεῖα Ἐστίας· Γ. Κολάρου και Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλὴ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα και Βόλο, στο Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στο βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουζῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Χατζηδακίς—Μιὰ ἀπὸ δαῦτες—Τὰ λόγια τοῦ Noreen—Ἡ Ἐκπαιδευτικὸς ὄμιλος.

ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΕΣ ἢ Χατζηδακισμοὺς—δὲ θυμούμαστε τώρα καλὰ καλὰ—ὄνομασε κάποτε ο κ. Πάλλης τις κουβέντες τοῦ καθηγητῆ Χατζηδάκην. Ὁ κ. Ψυχάρης τις στόλισε με κάπως βαρύτερο ἐπίθετο στις «Σκεψοῦλες» του ποῦ δημοσιευτῆκανε ἄλλοτε στο «Νουμά» και τώρα τελευταῖα στο «Ρόδα και Μῦλα». Ὡστόσο ο κ. καθηγητῆς στο ἄρθρο του «Τὸ πρότυπον δημοτικὸν σχολεῖον» ποῦ δημοσίεψε στις «Ἀθῆναι» τῆς Τρίτης ἀπόδειξε πὼς κι ο Ψυχάρης κι ο Πάλλης ἔχουνε δίκιο. Γιόματο Χατζηδακίς, δηλ. ψέματα και συκοφαντίες και κουτοπόνηρες ἀπορίες φαιδρὸς τὸ ἄρθρο του. Τέτια μέσα δὲν τὰ μεταχειρίστηκε οὔτε ο Ξενόπουλος για να πολεμήσει τὸ καινούριο σχολεῖο. Κι ὅμως ο ἐπιστήμονας, ο γλωσσολόγος, ο ἄθροπος δηλ. ποῦ εἶχε ὑποχρέωση να σέβεται τὸν ἑαυτὸ του διαν ἀγγίζει ζητήματα τῆς ἐπιστήμης του, δὲ ντρέπεται να μεταχειρίζεται ποταπὰ μέσα για να πολεμήσει μιὰ ιδέα ποῦ δὲν μπορεῖ—αν εἶναι ἐπιστήμονας ἀληθινὸς κι ὄχι γραμματέμπορος σὴν τὸ Μιστριώτη

Ὁ Moréas εἶχεν ἀποκοιμηθεῖ.

Οἱ νοσοκόμοι του εἶχαν βγαῖ σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὸ δωμάτιο.

Ἐσκεπτόμυον να κάμω τὸ ἴδιο κ' ἐγώ, διαν ένα automobile μεγαλο και πλούσιο, βερνικωμένο μαῦρο με ἀσημένια κοσμημάτα, σταμάτησε στὴν ἐξώπορτα της Βίλλας τῶν Ρόδων.

Μιὰ κυρία ἡλικιωμένη, ψηλὴ, ἀρχοντικὴ, μεγαλόπρεπη, κατέβηκε και προχωροῦσε πρὸς τὸν κῆπο και στὴ μέσα πόρτα.

Σὲ λίγα λεπτά ἡ νοσοκόμος ἐμπῆκε σιγὰ και μοῦ ἔδωκεν ένα ἐπισκεπτήριο.

Ὁ Moréas ἐξύπνησε, και ὅπως εἶτανε ἀπ' τὸ ἄλλο πλευρὸ γυρισμένος, χωρὶς να βλέπῃ, ἐρώτησε :

— Ποῖος εἶναι ἐκεῖ ;

Τοῦ εἶπα, ἐγώ, και ἐσηκώθηκα και τοῦ εἰδειξα τὸ μπιλιέτο.

— Ἡ κόμησσα Τ., τοῦ ἐδιάβασα.

— Ἡ κόμησσα Τ. ; Δὲν τὴ γνωρίζω ! Ἄς μπῆ.

Ἡ νοσοκόμος τότε ἐμπασε μέσα τὴν ἀρχοντικὴ, μεγαλόπρεπη κυρία.

Προχωρῶντας ἐκίνησε ἀλαφρὰ τὸ κεφάλι της σὲ μένα και παίρνοντας μιὰ καρέκλα ποῦ εἶταν κοντὰ στο κρεβάτι, εἶπε στο Moréas :

— Ἐπιτρέπετε :

— Σὰς παρακαλῶ, ἀπάντησε ὁ Moréas, ἐνῶ τὴν ἐκοίταζα περίεργα.

— Εἶμαι θαυμάστριά σας, κύριε, εἶπε, ἐνῶ ἐκάθοταν, και ἤρθα να σὰς προσφέρω τὸ φέρο τοῦ θαυμασμοῦ μου και τις ὑπηρεσίες μου.

— Τις ὑπηρεσίες σας ; ἀλλὰ δὲν ἐνοῶ, κυρία, ἀπάντησεν ὁ Moréas.

Ἡ κόμησσα ἀνάφερε τότε τὸ ὄνομα ἐνὸς καθολικοῦ τάγματος στο ὄποσον ἀνῆκε και ἀπὸ τὸ ὄποσον ἐστῆλονταν ἐκεῖ σὰ σ' ένα καθολικὸ, πιστὸ, ἄρρωστο.

Ὁ Moréas καταλαβε ἀμέσως τί ἔτρεχε και τῆς ἀπάντησε :

— Ὁ θαυμασμός σας, κυρία μου, με συγκινεῖ πολὺ, ἀλλὰ τις ὑπηρεσίες σας δὲν μπορῶ δυστυχῶς να τις δεχτῶ. Εἶμαι πολίτης Γάλλος, ἀλήθεια, ἀλλὰ εἶμαι Ἑλληνας και ὀρθόδοξος.

Ἐκείνη τότε χριστιανικὰ τοῦ ἀπάντησε :

— Μοῦ ἐπιτρέπετε ὡς τόσο βέβαια να προσέχωμαι για σὰς.

Ὁ Moréas εἶπε :

— Εὐγενῆς κυρία, με συγκινεῖτε πολὺ.

Ἡ κόμησσα εἶχεν ἀπιθῶσει ἀπάνω στο γόνατά

της καθὼς εἶχε καθίσει ένα μικρὸ πέτινο σακάκι και δυὸ τρεῖς ἐφημερίδες διπλωμένες.

Ὁ Moréas κοιτάζοντας τὴν σιγὰ-σιγὰ, ἐγίνονταν φαιδρότερος, και ἔξαφνα :

— Ἐχετε, εἶπε, τὸ Matin μαζί σας, κυρία κόμησσα ; Διαβάζετε λοιπὸν τὸ Zigomar ;

Ἐκείνη διαμαρτυρήθηκε χωρὶς να ἐνοήση τίποτε και τοῦ εἰδειξε τὸν Gaulois και τὸ Eclair.

Σὲ λίγες στιγμὲς ἐσηκώθηκε, χαϊρέτησε και ἔφυγε, ἐνῶ ὁ Moréas ἐχαμογελοῦσε.

ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΠΩΣ ΥΠΑΡΧΕΙ MORÉAS

Ἐνα ἀπόγιομα ὁ Paul Adam καθότανε κοντὰ του. Εἶχε κρεμασμένο μονύελο σὲ μιὰ φαρδιά κορδέλλα και τὴ ροζέτα τοῦ ἀξιοματικοῦ τῆς λεγεῶνος.

Φοροῦσε μεταξωτὸ μαῦρο γιλέκο και ρεντιγκότα μαῦρη και εἶτανε ὑπέροκμος.

Ὁ Moréas τὴν ἡμέρα ἐκείνη—εἶταν ἀπὸ τις χειρότερες προτελευταῖες του ἡμέρες—δὲν εἶχεν ὄρεξη να μιλήσει καθόλου με τὸν παλιὸ του φίλο, καθὼς και με κανέναν.

Ὁ Paul Adam ὡς τόσο τοῦ μιλοῦσε για πρά-

καὶ τόσους ἄλλους—παρὰ καταβάθος νὰ τὴν πιστεύει καὶ νὰ τὴν παραδέχεται.

*

ΟΡΙΣΤΕ κ' ἐνὶ ἀπὸ τὰ κολοκυθένια ἐπιχειρήματά του : «Ἡμεῖς γινώσκουμεν ὅτι τὰ γλωσσικὰ μαθήματα πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἐκρίθησαν, ὅπως τὰ μαθηματικά, καταλλήλιστα εἰς τὸ νὰ ὀξύνουν τὴν διάνοιαν, εἰς τὸ νὰ ἐθίζουν τὸ πνεῦμα νὰ διαστέλλῃ τὰ ἀνόμοια, νὰ κατατάσῃ τὰ φαινόμενα εἰς γένη καὶ εἶδη κτλ. Καὶ τὴν σπουδαίαν εἰδολογικὴν ταύτην μόρφωσιν τῶν παιδῶν ἐπιτυγχάνει ὁ διδάσκων τὴν γλῶσσαν πολὺ εὐκολώτερον τοῦ διδάσκοντος τὰ μαθηματικά, καθόσον ὁ παῖς ἤξευρεῖ ἤδη νὰ λαλῇ τὴν μητρικὴν γλῶσσαν, ἣτοι κατέχει τὸ ὑλικόν, καὶ ὁ διδάσκων οὐδὲν ἄλλο ἔργον ἔχει ἢ ν' ἀναλύσῃ καὶ μεταβάλλῃ τὸν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ παιδὸς λεληθότα καὶ οἰονεὶ καθεύδοντα γλωσσικὸν διάκοσμον εἰς σαφῆ καὶ συνειδητόν».

Ντροπὴ νὰ γράφονται τέτοιαι ἀρλοῦμεν ἀπὸ καθηγητῆ τῆς Γλωσσολογίας. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦ κ. καθηγητῆ μπορεῖ νὰ γαρμύσει μὲ μιὰ κλωτσιὰ ὁ πρῶτος τυχόντας λογικὸς ἄνθρωπος, κὶ ἄς μὴ σκαμπάζει γρῶ ἀπὸ ἐπιστήμη. Μπορεῖ ἀξιόλογα νὰ τοῦ πεῖ :

— Μὰ, σοφὲ μου καὶ καμκρωμένε μου, ἀπὸ τὸ παιδί ξέρει τὸ πρῶτον ὅπως τίκουσι σπῆτι του, ὅπως τὸ λέει, κὶ ὅπως θὰν τὸ λέει σ' ὅλη τὴ ζωὴ, γιὰτὶ νὰν τὸ μάθει στὴν καθαρεύουσα, ποῦ δὲ θὰν τὴ μιλήσει ποτε τοῦ, καὶ νὰ μὴν τὸ μάθει σὲ μιὰ ξένη ζωντανὴ γλῶσσα ποῦ θὰν τὴ χρείασται στὴ ζωὴ του ; Γιατὶ νὰ μὴν τὸ μάθει πῶς τὸ λένε Γαλλικὰ, Ἑγγλεζικὰ, Γερμανικὰ ;

Ὁ κ. Καθηγητῆς ὁμως ἔχει τὸ κουράγιο νὰ μᾶς πεῖ πῶς μόνον μὲ τὴν καθαρεύουσα ἀξύνεται ἡ διάνοια καὶ ἐθίζεται τὸ πνεῦμα νὰ διαστέλλῃ τὰ ἀνόμοια. Ἀπὸ τέτοιαι πιά Χατζηδακίαις ἄλλο τίποτα.

*

ΠΑΝΟΥ πάνου στὸ ἄρθρον τοῦ κ. Καθηγητῆς ἔχει τὰ λόγια τοῦ Noreen : «Τὸ σχολεῖον δὲν εἶναι ἐργαστήριον διὰ πειράματα, καὶ εἰς τὸν ἄγρον τὸν μέλλοντα νὰ παραγάγῃ σίτον δὲν ἐπιτρέπεται μήτε νὰ σπείρωνται ἀμφίβολα σπέρματα μήτε νὰ ρίπτονται λίθοι».

Δόξα νᾶχει ὁ Μεγαλοδύναμος, αὐτὸ λέμε καὶ μεῖς. Μὰ τί ἄλλο ἀπὸ πειράματα κάνει τόσα χρόνια τώρα στὸ Ρωμαϊκὸν σχολεῖον ἢ καθαρεύουσα καὶ τί ἄλλο ἀπὸ σάπιους σπόρους ; κὶ ἀπὸ ἀπελέκητα ἀγκωνάρια ρίχνει «εἰς τὸν ἄγρον τὸν μέλλοντα νὰ παραγάγῃ σίτον ;

Δὲν τᾶχει ὡστόσο τίποτα ὁ κ. Καθηγητῆς νὰ μᾶς πεῖ πῶς τὰ λόγια αὐτὰ τᾶγραψε ὁ Noreen...γιὰ τὴν καθαρεύουσα! Μιὰ ψευτιά παραπάνου δὲ βλάφτει.

*

ΤΟΣΟ τρώμαζε ἡ Ἐφορία τοῦ «Πρότυπου Δημ. Σχολεῖου» ἀπὸ τὸν πόλεμον ποῦ τῆς γίνηκε ὥστε γλήγορα γλήγορα ἰδρῦσε καὶ τὸν «Ἐκπαιδευτικὸν Ὀμίλον». Τὸ τυπωμένο γράμμα ποῦ στάλθηκε εἰς πολλοὺς τὸ τυπώσαμε καὶ δώ,

ματα ποῦ δὲν εἶταν ἀνάγκη νὰ ἀπκντήσῃ ὁ ἄρρωστος.

Γιὰ τὶς δουλειᾶς του, γιὰ τὴν ἐξοχί του, γιὰ τὴ γυναῖκα του.

— Τὴν ἀνάρρωτή σου, τοῦ εἶπε, θὰ τὴν κάνεις ἐκεῖ κάτω μαζί μας. Ἐίρεις τί χαρὰ θὰ εἶναι αὐτὸ γιὰ κείνη καὶ τί εὐτυχία γιὰ μένα.

Πιστεύω σὲ λίγες ἡμέρας, τοῦ εἶπε, νὰ μπορέσεις ν' ἀφήσεις αὐτὸ τὸ κρεβάτι. Θάρθῃ νὰ σὲ πάρω μόνος μου.

Ὁ Moréas τὸν ἐκοίταξε μελαγχολικὰ κάμποσο καὶ εἶπειτα :

— Mon vieux, τοῦ εἶπε, πιστεύεις ἀκόμα πῶς ὑπάρχει Moréas ;

Ὁ Paul Adam κἀτὶ ἐψιθύρισε, ἐδοκίμασε νὰ γελάσει, νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν παλιὸ του συνεργάτη καὶ φίλον ποῦ τὸν ἐκοίταζεν ἀκίμα μελαγχολικὰ.

Τὰ λόγια του ὁμως ἦταν μασσημένα, τὰ γέλια του ψεύτικα. Ἄλλαξε κουβέντα ἐπίτηδες.

Ὁ Moréas ὁμως σὰν νὰ κρατοῦσε τὴ συνέχαια :

— Ἀξίζει λοιπὸν, ἀγαπητέ μου, τοῦ εἶπε, νὰ ζήσω μὲ μισὸν ἐγκέφαλον καὶ μὲ ἓνα τρίτον κορμίου ;

Ὁ Paul Adam δὲν ἀπάντησε τίποτε, τοῦ ἐχάρεισε τὰ μαλλιά καὶ σὲ λίγο τὸν ἔφησε μισοαπο-

γιατ' εἶναι κὶ αὐτὸ ἓνα ἱστορικὸ χαρτί, νὰν τὸ ποῦμε, στὸ ξετύλιγμα τοῦ ἀγῶνα μας.

Ἄξιότιμε Κύριε,

»Μὲ τὴν ἐγκύκλιον ποῦ σᾶς στείλαμε, σᾶς γνωστοποιήσαμε τὸν ἐκπαιδευτικὸν μᾶς σκοπὸν. Μὲ τοῦτο τὸ γράμμα μᾶς σᾶς παρακαλοῦμε νὰ μᾶς ἀπκντήσετε ἂν ἐπιθυμῆτε νὰ γίνετε μέλος τοῦ «Ἐκπαιδευτικοῦ Ὀμίλου».

»Ὁ σκοπὸς τοῦ Ὀμίλου αὐτοῦ θὰ εἶναι, καθὼς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐγκύκλιον, νὰ ἰδρῦσῃ ἓνα Πρότυπον Δημοτικὸν Σχολεῖον στὴν Ἀθήνα καὶ νὰ βοηθήσῃ νὰ ἀναμορφωθῇ, μὲ τὸν καιρὸ, ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκπαίδευσις. Γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τοῦ, ὡς μέσα θὰ μετχειρίζεται ὁ Ὀμιλος διαλέξεις καὶ ἐκδοσὴ βιβλίων, ἐφημερίδας καὶ περιοδικοῦ. Ἡ συνδρομὴ κάθε μέλους εἶναι πέντε (5) δραχμῆς τὸ χρόνον.

»Ἄν θὰ γίνετε μέλος, σᾶς παρακαλοῦμε νὰ ὑπογράψετε τὴν ἐσώκλειστη σχετικὴ ἀπάντησιν καὶ νὰ τὴ στείλετε στὸν κ. Ἰω. Δραγοῦμη, 26 Λεωφόρος Ἀμαλίας, Ἀθήνας, ποῦ ἀνέλαβε χρέη Ταμίας κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ ἐξωτερικοῦ γιὰ μερικὸς μῆνας τοῦ κ. Δ. Π. Πετροκόκκινου.

»Ἐπίσης παρακαλοῦμε κάθε συνδρομῆ, ἀνακοίνωσιν ἢ γράμμα νὰ στέλνεται στὴν ἴδια διεύθυνση.

»Ἀθήνα, 30 Ἀπριλίου 1910.

»Μὲ ὑπόληψιν

Γιὰ τὴν Ἐφορίαν τοῦ Προτύπου Δημοτ. Σχολεῖου
Δ. Π. ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ»

ΒΓΗΚΑΝΕ

ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ ΡΟΔΑ ΚΑΙ ΜΗΛΑ ΤΟΜΟΣ Ε΄ ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

καὶ πουλιοῦνται στὸ Βιβλιοπωλεῖον «Ἐστίας» δρ. 4.

ΠΕΡΙΕΧΑΜΕΝΑ :

Σὰ λάμπει ὁ ἥλιος — Μιὰ κριτικὴ — Ἐνωσις θὰ πῆ δύναμις — Τρομοκρατία — Μάθησις καὶ λεπτειά — Ὁ «Συγγραφεὺς» — Ἐπίλογος — Ἐκατὸν πενήντα — Διαγωνισμὸς γιὰ τὴν γλῶσσαν 1904 — Ἡ γραμματικὴ τοῦ Ροντάκη — Λεπτειὰ καὶ μάθησις — Τὸ ἔθιμ τοῦ Νεεμίας — Ἐνα γράμμα — Οἱ παράδες — Διαβάζοντας τὰ Πάτρια — Σκευοῦλες — Ἡ κλωστήσα — Ἐνα νόστιμον ἐπιχείρημα — Ξενισμὸς — Ταχυδρομὸς, ταχυδρομείον, πόστα — Ἐνας ἔνας — Τί λέγεται γλῶσσα — Ἀνοιχτὸ γράμμα — Τὰ βιβλία μᾶς καὶ τὰ περιοδικὰ μᾶς — Ὁ Ἄντρος καὶ ἡ γυναῖκα — Ὁ κ. Η. Krüger — Τὸ φεγγάρι — Ἡ χημία τοῦ λαοῦ — Μαρία Ἐλένη — Καλοσύνη καὶ Ἀνάβασις — Λίγα λόγια — Ὁ Μεσοσαζέτης — Τριάντα χιλιάδες φράγκα χρυσά — Πρωτοχρονιάτικο — Ἀγάπη — Πέρα πέρα — Ὁ Νουμάς — Γράμμα στὴ Μυριέλλα.

κραισιμένον πικρά.

Στὸ χαγιάτι, ὅπου ἐβγήκα μαζί του, ὁ εὐκλίσθητος συγγραφεὺς ἀναλύθησε σὲ δάκρυα καὶ ἐνώ μου ἔσφιγγε τὸ χεῖρ ἀποχαιρετῶντάς με, μοῦ εἶπε :

— Χάνεται λοιπὸν σήμερον, αὔριο ἢ μεθαῦριο ὁ τελευταῖος, μεγάλος ποιητῆς τῆς Γαλλίας καὶ ὁ τελευταῖος τῆς καθαρῆς.

Γνώριζε, φίλε μου, ὅτι τέτοιος ἱππότης δὲν ἐστάθηκεν ἄλλος στὸν καιρὸ μᾶς.

ΔΥΟ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ἐξῆ, ἑπτὰ ἡμέρας πρὶν πεθάνει ἔκανε μάθημα ἓνα πρῶτον ποιήσεως στὴ νοσοκομὸν Λουίζα καὶ στὸν ὑπερέτη του Γουσταῖο.

Τὸν ἔκουαν προσεχτικὰ καὶ συμφωνοῦσαν μαζί του.

Τοὺς μιλοῦσε γιὰ τὸ Λαφοντάινον καὶ τὸ Ρακίνα μὲ τὴ σοβαρότητα ποῦ θὰ ἔλεγε τέτοια πράγματα στὸν ἀκαδημαϊκὸν Faguet, τὸ θαυματῆ τῆς, ἢ στὸν de la Tailhede, τὸ μαθητῆ του.

Ἀκούοντάς τον νὰ μιλεῖ σ' αὐτοὺς περὶ τέχνης, ἀναθυμήθηκα μιὰ ἄλλη σκηνὴ ποῦ ἐστάθηκα μάρτυρας τῆς, ἀνεβαίνοντας μαζί του τρεῖς μῆνες προ-

ΕΚΦΥΛΗ :

Κόσμε, τί κοιτᾶς ; σοῦ πάτησα
τὰ ἱερά σου ἓνα πρὸς ἓνα
τὶς ἐκκλησιᾶς σου ἐγὼ τὶς ἔφτυσα
καὶ μὲ τᾶγιο σου ποτήρι

Ἦσια καὶ τὰ πάθη μου ἄνοφα
τὰ τρανὰ κ' ἔκφυλα πάθη
καὶ ρημάχτρα ἐγὼ σοῦ γίνηκα,
ἐγὼ τὸ ἄθλιο τὸ μωνιτῆρι.

Κόσμε, τί κοιτᾶς ; ψηλότερα
ἔχτισα ἐκκλησιᾶς καινούριαις
ποῦχουν λειτουργοὺς τρανότερους
τ' Ὀμορφο καὶ τὴν Ἀλήθεια.

Ἐκφυλη, μεγάλη, κ' ἔκφυλη —
τὸ σταυρὸ σου κάμε, κόσμε,
κὶ ὅλα τὰ ἱερά σ' τὰ πάτησα
κὶ ὅλα σου τὰ παραμύθια.

Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΟΥ

Κ' ἔχω ἐγὼ ἐκκλησιὰ δική μου
κ' ἔχω καὶ προσκυνητῆρι
καὶ πανάγιο ἓνα ποτήρι
ποῦ μεταλαβαίνω πάντα

Σάρκα κ' αἷμα, αἷμα καὶ σάρκα
ἀπ' τῆς Τέχνης τὸ Μεσοῖα
καὶ καθημερινὴ θυσία
δίνω ἀπ' τὴν ψυχὴ μου κάτω.

Μὰ δὲν ἔχω μανηλοῦσαι
παναγιᾶς, οὐτ' ἀγιοκέρια
καὶ παπάδες καὶ ξεφτιέλια,
ἔχω μάρμαρα μονάχα,

Μάρμαρα λευκὰ σὰ χιόνια
ἀπ' τὴν Πάρο ἀπ' τὴν Πεντέλη
κὶ ἀπὸ κάποιον Πραξιτέλη
λυγερὰ πελεκημένα.

ΔΙΛΙΚΑ ΜΠΕΤΣΙΚΑ

τήτερα στὸ Montrouge, μίση στὸ τραμβουέ.

Τὸν εἶχα δεῖ τυχαίως τὸ ἀπόγειον τῆς μέρας ἐκείνης ἀπ' ὄξω ἀπ' τὸ κερνεῖο τοῦ Cluny νὰ περιμένῃ.

Μοῦ εἶπε ὅτι εἶχε προγευματίσει κάπου ἐκεῖ κοντὰ, σ' ἐνὸς φίλου του, καὶ ὅτι περιμένε κανένα ἀμάξι ποῦ νὰ τὸν πάῃ σπῆτι του.

Ὅπως ὁμως περνοῦσε τὴ στιγμὴ ἐκείνη τὸ τραμβουέ, μὲ ἔσπρωξε πρὸς αὐτὸ καὶ ἀνεβαίνοντας κὶ αὐτὸς κατόπιν, μοῦ εἶπε :

— Ἐλα μαζί μου ὡς τὸ σπῆτι μου, εἶναι ἓνας ὄρατος περίπατος.

Ὅπως λοιπὸν πηγαίναμε μὲ τὸ τραμβουέ σχίζοντας τὸ μπουλεβάρτο St. Michel πρὸς τὴν πλατεῖαν τοῦ ἀπτεροσκοπεῖου καὶ τὸ λέοντα τοῦ Bel-fort, ὁ Moréas ἔδινε ἐξηγήσεις ἐνὸς ἄρθρου του στὸν ὑπάλληλον ποῦ εἶχε καθῆσει ἀπέναντί μας.

Ὁ ἀγχιὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος εἶχε τίς ἰδέες του καὶ ἐφαίνονταν εὐτυχῆς ὅτι ἐλεύθερα μποροῦσε νὰ τὶς ἐκφράσει.

Δὲν αἰσθάνονταν καμμίαν στενοχωρίαν ἀπέναντι τοῦ Moréas, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μερὴ εἶταν μετρημένος καὶ προσεχτικὸς.

Τὸ ἄρθρον εἶχε δημοσιευθῆ τὴν ἡμέραν ἐκείνη ἢ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΟΥΛΑ

Κ. Παρορίτη : "ΣΤΟ ΑΔΗΜΠΟΥΡΟ,"

Δυνατίς, ολοζώντανες και πλούσιες εικόνες. Ο ποιητής είδε με τὰ μάτια του κι άγγισε με τὰ ποιόφυχα τὰ χέρια του όλες αυτές τις δύστυχες ψυχές που υποφέρουν βουτηγμένες στην πείνα, στη δουλειά και στο κρίμα. Ποτέ δεν ξεχνείται σε ρητορισμούς και σε πλατυασμούς και σε ψεύτικες αισθηματολογίες. Η γλώσσα του είναι άδρά, μεστή, μελετημένη. Σπαρταριστά μᾶς παρασταίνει τή ζωή όπως τή βλέπουμε να περνά στους δρόμους ή να σκύβει και να σπᾶ στα σπίτια τῆς φτώχειας και του καημού.

Δέν έχει όμως τή δύναμη ο συγγραφέας πίσω από τή θλιβερήν αυτήν επιφάνεια τῆς πραγματικότητας να σκύψει και να βρει τὸ γαλάζιο φόντο τῆς αρμονίας που κρύβεται παρηγορητικό κι ασάλευτο σε όλα τὰ βάθη τῆς προστυχίας και τῆς χαμού. Δέν μπορεί να τοποθετήσει τις δυστυχίες αυτές στη θέση το υς κ' έτσι να νοιώσει και να δείξει πόσο απαραίτητες είναι και πόσο πολυτίμες για τή συνολική εὐρυθμία τῆς ζωῆς.

Είναι αλήθεια, σ' ένα μεσαίο έργο τέχνης ή βαθειά αυτή φιλοσοφική τοποθέτηση και δικαιολογία όλων τῶν καινομένων τῆς ύπαρξης, δέν είναι απαραίτητη. Φτάνει ή πιστή, ή ώραία απεικόνιση τῆς εξωτερικῆς παράστασης τῶν πραγμάτων.

Μά εκείνο που είναι απαραίτητο και που έμμεσα πιγάζει από τήν άψηλή αυτήν επισκόπηση τοῦ όλου, είναι τὸ πειθαρχικό, αρμονικό ζετούλιγμα τῆς κεντρικῆς ιδέας ενός έργου μέσα σε στέρεα καλογηγική μορφή. "Αν αυτό λείπει, κανένα χάρισμα, καμιά όμορφιά δέν μπορεί να τὸ αντικαταστήσει.

Κι αυτό λείπει από τὸ έργο τοῦ κ. Παρορίτη. Κάθε κεφάλαιο είναι μια εικόνα ώραία, μ' άνάερα κρεμασμένη, τὸ σύνολο ένα μωσαϊκό άκατάστατο, από θαυμαστά πλακάκια· λείπει ή ανώτερη δημιουργική πνυή που σ' όλο αυτό τὸ ώραίο υλικὸ να δώσει μια πλέρια, ενιαία μορφή.

Και γι' αυτό δέν ύπόρχει στο ρομάντζο αυτό ένας τύπος ώρισμένος που να ύψώνεται άπάνω από τους άλλους και να συμπυκνώνει άπάνω στο κεφάλι του τή συμπάθειά μᾶς ή τήν αγανάχτηση. Όλέθρια ή έλλειψη αυτή σ' ένα έργο. Γιατί έτσι μοιράζεται και σκορπιέται ή συγκίνησή μας, παράταιρα

τήν προηγούμενη στο Paris Journal με τόν τίτλο ή Μούσα στο Φρέσκο.

Επρόκειτο περι ενός ποιητῆ συγχρόνου τοῦ Ronsard, νομίζω, που είχε τιμωρηθεί δὲ θυμούμαι για ποιὸ έγκλημα, και τοῦ Verlain για τήν πολύχροτη ύπόθεση τοῦ Rimbaud.

Όστε, όπως βλέπετε, ή κουβέντα εἴτανε εκτάκτως φιλολογική, στην όποιαν έλαβε μέρος και ο επιθεωρητής τοῦ τράμ, που σε μια στάση είχε άνεβεί και αυτός άπάνω για να βεβαιώσει τὸ βιβλίο τοῦ ύφισταμένου του.

Κυτάζοντας αυτό τὸ ύπέροχο πνεῦμα, τόν άνθρωπον αυτόν ο οποίος συμπεριφέρονταν με τόν ίδιο τρόπο πρὸς άπλους άνθρώπους όπως τόν είχα δει άλλοτε και πρὸς σοφούς, πρὸς άνθρώπους τοῦ κόσμου όπως και πρὸς εργατες, αναπολυσα τόν άθάνατον Έμμερτον:

— Μόνον οι άρχοντοχωριάτες τριγυρίζουν σπολισμένοι με χρυσάφια και με κοσμήματα· οι αληθινοί βασιλιάδες άφίνουν στα θησαυροφυλάκια τὰ στέματά τους και παρουσιάζονται με άπλότητα και με άφέλεια.

(Στάλλο φύλλο τελιώνει)

M. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

τὰ συναισθήματα γεννούνται μέσα μας, προχωρούμε χωρίς συστηματοποιημένη ψυχική συγκέντρωση κι όταν τελειώσομε όλο τὸ βιβλίο και τὸ κλείσομε, τίποτα δέν άπομένει στο νοῦ μας παρά σκηνές σκόρπιες και ξεστέλιωτες, μια γραμμή από τήν αρχή, μια σιλουέτα από τὸ τέλος, μικροηρώοι όλοι τους που ξεχνιούνται και σβήνονται και κανέναν άψηλότερος τους ήρωας, σε καλό ή σε κακό, που να μᾶς άπομένει πάντα όρθος στη θύμηση και να μᾶς συλλογίζει τὸ σκοπὸ τοῦ συγγραφέα.

Υπέροχος αλήθεια στις λεπτομέρειες ο κ. Παρορίτης, άνίκανος όμως φαίνεται από ψηλά κυριαρχικά ν' άδραξει τὸ θέμα του, να τὸ συναρμολογήσει, να τοῦ βρει αρχή και τέλος, να τοῦ δώσει μια μορφή κλασική, όπως αλήθεια ταιριάζει στις συγκρατημένες και σπαρταχτικές τραγωδίες που ζεσποῦνε πίσω από τις κλεισμένες φτωχικές θύρες ή κάτω στ' άτρύγητα βάθη τῆς θαλάσσης.

"Όμως, μ' όλο τὸ ριζικό του αυτό ελάττωμα, τὸ καινούριο ρομάντζο δέν μπορεί να περάσει άπαράτηρητο.

Ο κ. Καρκαβίτσας αξιούς του βρίσκει μαθητάδες.

ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ Κ. ΠΑΛΛΗ

Κο Αλέξη Πάλλη

Αίβερπουλ

... στις 9 τ' Απρίλη

Σακουσμένη μου δάσκαλε,

Πρέπει να μάθης πώς στη... άρχισε να φυσᾶ πάνω στα μαθητικά κεφάλια κάποιον μυρωμένο και δροσερό άγέρι, που βγαίνει από τή ζωντανή δημοτική μας γλώσσα και που λίγει σαν και σένα δυστυχώς άκόμη τήν καταλαβαν και τήν διδάσκουνε.

Και αυτή τή μυρωμένη, τή θεία γλώσσα, που νοιώθω να σπαρταρᾶ στα σωτικά μου, αυτή άρχισαν εδῶ στη... να καταλαβαίνουν και να τήν μεταχειρίζονται.

Εγὼ που σου γράφω, δέν με γωρίζεις, όχι και να τώρα συστήνομαι μοναχός.

Είμαι μαθητής σε ιδιωτικό λύκειο τῆς... Είδα τόν καταστρεφτικό δρόμο που μᾶς πηγαινει αυτή ή καθαρεύουσα. Είδα τόν ίσιο που φέρνει ή άγνή δημοτική μας γλώσσα, και είπα: «Μά για τὸ Θεὸ τί κάνουμε; σκάθουμε τὸ λάκο μοναχοί μας.» Έσταμάτησα, και τώρα έρχομαι σε σένα, σεβαστέ μου δάσκαλε, να σε συμβουλευτώ πώς θα εμπορέσω να γυρίσω και άλλους πίσω, να τους δείξω τήν πλάνη τους.

Γι' αυτό σε ίκετεύω και σε παρακαλώ, γράψε μου δυὸ ένθαρυντικά και παρηγοριᾶς λόγια και στείλε μου τὰ βγαλμένα σου έργα.

Με μεγάλο σεβασμὸ

Ο από σήμερα ύποστηρικτῆς τῆς ιδέας

Αίντινι, 3]16]3]910, Τετάρτη

Κύριε Αλέξανδρε Πάλλη

Liverpool

Τὰ βιβλία, που μᾶς στείλατε, είναι τώρα ένας μῆνας που τὰ πήραμε. Σας ευχαριστούμε, κύριε Πάλλη, από τήν καρδιά μας. Μή νομίσετε, που άργήσαμε να σας γράψουμε, πώς τὸ κάνουμε από λη-

σιμονησιὰ τοῦ χρέους μας. Νομίζαμε πὼς θα μᾶς στέλνατε μαζί και κανένα γράμμα, και περιμέναμε να σας γράψουμε μια και καλή.

Μᾶς κακοφάνηκε, κύριε Πάλλη, που θελήσατε να μᾶς κρύψετε δημοσιεύοντας τὸ γράμμα μας στο «Νουμά». Έμεῖς τουλάχιστο τὸ θεωρούμε τιμή μας να εἶμαστε Δημοτικιστάδες. Και ή αυτοπεποίθησή μας και ή άγάπη μας στη Δημοτική μᾶς δίνουν τή δύναμη να τὸ φωνάζουμε ὅπου και νάσαι.

Σας περιμένουμε όταν θάρηθε στη Σμύρνη.

Με πολλή άγάπη και σεβασμὸ

Ο Πρόεδρος

Κ. ΑΡΓΥΡΑΚΗΣ

Ο Γραμματικὸς

A. Κ. ΣΠΑΝΟΥΔΑΚΗΣ

... 15]28 Απρίλ. 1910

Αξιότιμε Κε Α. Πάλλη,

Χθές τὸ βράδυ ύστερα από τήν ώραία και μαγευτική ακολουθία τῶν Παθῶν τοῦ Χριστοῦ μας, επέστρεψα στο σπίτι και μου ήλθε μια ιδέα να διαβάσω τὸ πρώτο άποψινὸ εὐαγγέλιο τοῦ Ιωάννη, που τὸ λένε διαθήκη τοῦ Χριστοῦ, στην ιδική σας μετάφραση, για τήν όποία λυπήθηκα που τόσο καιρὸ δέν τήν είδα και έπειτα και για τήν κακή ιδέα που μ' έδωκαν για τὸ έργο σας αυτό· ἄς είναι καλὴ ή καλή μου εξαδέλφη... που έγινε αἰτία να δω τὰ βιβλία σας τὰ όποια με έκαμαν σήμερα να ντρέπομαι για τήν παλιά μου όπισθοδρομική και ταπεινή ιδέα. Δέν θέλω σήμερα, Κύριε Α. Πάλλη, να σας γράψω τήν έντύπωσι που έκαμε ή Γιάδα σας και παραπάνω τὸ τελευταίο της βιβλίο, διότι εκείνο διάβασα περισσότερο, επειδή τὸ ήξερα καλὰ από τὸ Σχολεῖό μου άκόμα, και τόν ένθουσιασμό που αίσθάνθηκα, όταν διάβαζα τὰ γλυκά πολὺ γλυκά εκείνα λόγια που λέγει ο Πρίαμος στον Αχιλλέα, ζητώντας τὸ κορμι τοῦ γιοῦ του· όλος εκείνος ο ένθουσιασμός μου σήμερα ύποχωρεῖ στον μεγάλο ένθουσιασμό και τήν πολλή συγκίνηση που αίσθάνθηκα διαβάζοντας τήν Άγία Γραφή και ιδίως τὸ χθεσινὸ εὐαγγέλιο τοῦ Ιωάννη, εις τὸ όποιον θαυμάζω τήν μεγάλη σας τέχνη και εκτακτο άπόδοσι στην δημοτική μας γλώσσα όλων τῶν δυσκολωτέρων δογματικῶν διδασκαλιῶν τοῦ Χριστοῦ μας.

Δέν είμαι αξιός, Κύριε Πάλλη, για να σας συγχαρῶ, μολονότι θα επιθυμούσα να σας προσφέρω ένα ελάχιστο δείγμα τῆς πολὺ συγκινηθείσης αυτή τῆ στιγμῆ καρδιάς μου, τὸ μόνο όμως που παρακαλῶ είναι να βοηθήση ο Θεός και να λυπηθῆ τὸ ταλαίπωρο λαό μας, που με τόσο μέσα έλεεινά ενάρκωσαν τὸ πνεῦμα του, να έλθῃ μια ώρα αρχύτερα ή στιγμή εκείνη που θα δακρύση στην εκκλησιᾶ ακούοντας τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ στην γλώσσα που θα τὰ καταλαβαίνει και που θα τὰ αίσθάνεται και όχι όπως τώρα που και αν δακρύζει τὸ κάνει από αίσθημα άνεξήγητο και ίσως από τή μεγαλοπρέπεια τῆς τελετῆς.

Με χαρά μου βλέπω όμως, αξιότιμε Κύριε, ότι πλησίασε ο καιρός που θα θριαμβεύση ή αλήθεια, εἴν δὲ σας επότισαν με πολλὰς πικρίας πρέπει να είσθε βέβαιος ότι εις τὸ μέλλον μέσα εις τήν καρδιά τῆς Ἑλληνικῆς νεότητος και κοινωνίας θα έχετε τήν μεγαλήτερη και πρωτίστη θέσι.

Σας χαιρετῶ

... Κεφαλονιάς, 13]3]910.

Κύριε Πάλλη,

Τὰ βιβλία σας τᾶλαβα. Για να σας παραστήσω